

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ח' (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ וישלח ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביהצידא זיע"א

טז עיקר העבודה
פתח כחודו של מוחט
מילין יקירין - מילתא חדת"א

יב חינוך הבנים בדרך ישראל סבא
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א יעקב אבינו עבר את הירדן
על ידי אמונה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזריטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

דָּגַל מַחְנֵה אֶפְרַיִם | יַעֲקֹב אָבִינוּ עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן עַל יְדֵי אֲמוּנָה | מַעֲשֵׂה מֵהַבְּעַל שֵׁם טוֹב זֵיעִ"א א
תּוֹרַת אַבּוֹת | יַעֲקֹב אָבִינוּ הֶצְטֵעַר שֶׁעַל פֶּךָ שֶׁנֶּפֶל מִמְדַּרְגַּת הַבְּשׁוּחַן שֶׁהָיָה בּוֹ בְּחֻצַּת הַיַּרְדֵּן עִם מַקְלוֹ א
אֶרֶץ הַחַיִּים | עַל יְדֵי אֲמוּנָה בְּהַשְׁגָּחַת פְּרִטִית מִסְתַּלְקִים הַדְּיוּמִים | עַל הָאֵדָם לֹאמַר תְּמִיד 'אִינִי יוֹדֵעַ מָה, הַכֹּל
בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרָא א
אֲמִנְרֵי יוֹסֵף | מִדּוּעַ שָׁנָה רִשִׁי מִסְדֵּר הַפְּסוּקִים א
בֵּית יִשְׂרָאֵל | פְּגִישַׁת יַעֲקֹב וְעֵשׂוּ - הַכְּרֵעָה וְנִתְיַיֵּת כַּח לְכֹל הַדּוֹרוֹת בְּמִלְחַמַת הַיַּצָּר ב
נֵעִם אֱלִימֶלֶךְ | הַבּוֹחֵר בְּעִבּוּדַת הַבּוֹרָא אֵין לוֹ כֹּל מִנְעִיָה ב
דְּבָרַת שְׁלֹמֹה | וְנִתְרַם יַעֲקֹב 'לְבָדוּ' - עִי הַיְדִיעָה שֶׁ'אֵין עוֹד מִלְּבָדוּ' נִצָּח יַעֲקֹב אֶת כַּחוֹת הַשְּׂמָאָה ב
עֲבֻדַת יִשְׁשֹׁכָר | בַּעַת שֶׁנִּבְּנָה כָּלֵב יַעֲקֹב אָבִינוּ מִחֻשְׁבָּה שֶׁקָּבַל יוֹתֵר מִדְּאֵי חֻסְדִים וְשׁוֹב אֵין לוֹ שִׁכּוֹת עִם
הַקְּב"ה נִסָּה הַמְּלָאֲךָ לְנַצֵּל הַרְגָּשָׁה זֹאת וְלִפְעִיל אֶת רִחוּ ב

חֲזוֹן יִשְׁעִיָה | שְׁלִיחַת הַמְּלָאֲכִים שֶׁנִּבְּרָאוּ קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹ ה
עֵץ הַחַיִּים | יַעֲקֹב נִעְשֶׂה עֲשִׂיר בְּנֻכּוֹת לַמּוֹד הַתּוֹרָה ה
אֲמִנְרֵי שֹׁפָר | מַכּוֹח הַרְעוּת שֶׁחֲפָצִים הָאֲמוֹת לַעֲשׂוֹת לְיִשְׂרָאֵל נִמְשַׁכַּת לָהֶם עֲשִׂירוֹת גְּדוֹלָה ו
בֵּית אֲשֵׁר | צַעַר הַצְּדִיקִים בְּעֲשִׂירוֹת מַסְלַת ו
רְבִי יוֹסֵף פִּיאָמִיטָה 'צ"ל | יַעֲקֹב נָתַן לַעֲשׂוֹ אֶפְשָׁרוֹת לְתַרְץ אֶת יִצְחָאֵתוּ מֵאֶרֶץ כְּנַעַן בְּיַרְדֵּן כְּבוֹד ו
אֲמִנְרֵי שְׂמֵעוֹן | הַמְשַׁכַּת הַנֶּס מִכַּח הַנֶּס שֶׁלִּפְנָיו ו
יַפְחֵ לֶקֶץ | מַעֲט הַגָּאֹן הַמְתַּרְתַּת לְתַלְמִיד הַכֵּם ו
שֵׁם מִשְׁמוּאֵל | הַבְּשָׁחַת הַקְּב"ה בְּעַצְמוֹ וְכוּלָה לְהַתְּפִיל עַל יְדֵי חֻטֵּא הָאֵדָם ז
זְכוֹת הַרְבִּים | פְּטִירַת יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּיוֹם שְׁמַת עֲשׂוֹ ז
חֻמְדַּת יִשְׂרָאֵל | יַעֲקֹב אָבִינוּ בָקַשׁ מֵהַקְּב"ה שֶׁאֵף אִם חֻטֵּא יִגְדֵל אוֹתוֹ ז
חֲזוֹן עֹבְדָיָה | הַסִּפָּה שֶׁסָּרַב עֲשׂוֹ לְקַבֵּל אֶת הַמְּנַחֵם מִיַּעֲקֹב ז

לְקוּטֵי שִׁיחוֹת | עַל יְדֵי הַהִפְרָה שֶׁהִמְצָאֵתוּ בְּגִלוֹת הָיָה רַב הַכְּנָה לְגֵאֵלָה הַעֲתִידָה אֵין לְגוֹיִים שְׁלִיטָה עֲלֵינוּ ג
דְּבָרֵי אֱלִימֶלֶךְ | הַמְשַׁתְּדֵל לְהִיּוֹת חֲסִיד מִיָּד נִקְרָא 'חֲסִיד' ד
פְּתוּחֵי חוֹתֵם | בְּזִמְנֵן שֶׁהַסְּטֵרָא אֲתֵרָא עוֹמְדַת לְהַתְּפִיל הִיא מִתְּנַבְּרַת בְּכָל פְּתָה ד
שְׁפָתֵי צְדִיק | הַמְתַּנַּת יַעֲקֹב אָבִינוּ שְׁנַיִם רְבוֹת לְקוּיִם מַעֲוֹת כְּבוֹד אָב רֵאִיָה לְמַנְהֵג הַחֲסִידִים בְּהַכְּנָה רְבָה קֹדֶם
תְּפִלָּה וְלַמּוֹד ד
פְּתוּחֵי חוֹתֵם | כִּיּוֹן שְׂרֹדֵף הָאֵדָם אַחַר הַנְּאוּתֵי מְכַסֵּל תְּפִלוֹת וּמַצּוֹת ד
אוֹר הַחַיִּים | יִסְרָיִל הָעוֹלָם הַזֶּה מְרַבִּים שְׂכָר לְעוֹלָם הַבָּא ד
בְּאֵר מִשָּׁה | עַל יְדֵי הַשְׁתַּקְּקוֹת עֲצוּמָה וְאֲמִתִּית יוֹכֵל הָאֵדָם לְהַתְּקַרֵּב לְמַעֲלָה לְמַעֲלָה ה
אֵרֶץ חַיִּים | עַל הָאֵדָם לְהִיּוֹת יוֹתֵר קָטָן בְּעַצְמוֹ עַל יְדֵי הַחֻסְדִים וְלֹא לְבּוֹא לְנֻאוֹת ה
מֵאוּר וְשִׁמְשׁ | נְטִיַת הָאֵדָם לְתַאוּת אוֹטוֹמַת אָנּוּ מִשְׁמַע דְּבָרֵי הַצְּדִיקִים ה
שְׁפַת אֲמֵת | עַל הָאֵדָם לְעוֹדֵר רַחֲמֵנוֹת מִדּוּעַ נִמְצָאִים בְּעוֹלָם תַּאוּת וְדְבָרֵי שֹׁקֵר ה

פְּנֵי אֲרִיָה | צַעֲרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב עַל הַפֶּסֶד זְכִיתִיו בְּאֵם יִהְיֶה אֶת עֵשׂוֹ בְּיַרְדֵּן נֶס ח
שְׁנֵי לַוּחוֹת הַבְּרִית | הַכְּנַעַת הָאֵדָם בְּשַׁעַת הַשְּׁפַעַת הַטּוֹבָה ח
מִצָּא חַיִּים | עַל יְדֵי הַצְּדָקָה חוֹזְרוֹת זְכִיתִיו שֶׁל הָאֵדָם ח
בְּנֵן יוֹד | בְּנֵס הַמְּפָרֵס לְרַבִּים אֵין מְנַפִּים זְכִיתִיו שֶׁל הָאֵדָם ח
וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף | כִּכְתִּית יַעֲקֹב אָבִינוּ עַל הַתְּאֵבּוֹת צְאוּרָה כְּשֵׁשׁ מַפְנֵי מַעֲוֹת הַזְּכִיתִית ח
שְׂמַע יַעֲקֹב | בְּשֹׁכְרֵי הַהוֹדָאָה אֵין מְנַפִּים מְזִכִּירֵי ט
זֵרַע שְׂמֵשׁוֹן | גְּדֵל זְכוֹת הַהוֹדָאָה שְׂמֵתֵרְבִים זְכִיתִיו שֶׁל הָאֵדָם וְאֵין מְנַפִּים לוֹ מֵאוּמָה ט
שְׁפַת אֲמֵת | עַל יְדֵי הַכְּנַעַת וְהַבּוּשָׁה לְשֹׁאֲרִים כֹּל הַזְּכִיתִית ט
מַעֲשֵׂי צְדִיקִים ט
סִפֵּר וְהִלּוֹם | הָאֵרָה חֲסִידִית מִן הַפְּרִשָׁה יב
וְזוֹר הַקְּדוֹשׁ | עִם פְּרוּשׁ הַכַּתֵּר וְהַכְּבוֹד יד

קו 'מחבורים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

נושאים בפרשת וישלח

אמונה ובטחון

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

יעקב אבינו עבר את הירדן על ידי אמונה | מעשה מהכעל שם טוב זיע"א

יש לפרש כי במקלי עברתי את הירדן הנה' (לב יא), על דרך שספר אדוני אבי זקני נ"ע זלה"ה, שפעם אחת עבר הנעסטר [שם נהר] בלי שום שם, רק הנה מניח תגרו ועבר עליו, ואמר שפאמונה גדולה הוא שעבר.

וזה יש לומר שרמז יעקב אבינו עליו השלום, במקלי גימטריא יעקב, הינו בשמו שהוא יעקב מדת אמת, והינו לגדל אמונה שלו, בנה עברתי את הירדן, והבן:

תורת אבות

רבי משה מייזנר זיע"א

יעקב אבינו הצטער שעל כף שנפל ממדרגת הבטחון שהיה בו בחצית הירדן עם מקלו

קטנתי מכל החסדים וכו' כי במקלי עברתי את הירדן. קטנתי פרש בתרגום יצירתי זכרתי. הינו שנראה בעיני כי נגרע ערכי ממה שהייתי בתחלה. שהרי במקלי עברתי את הירדן הנה, רצה לומר באמונה פשוטה מבלי לחפש שום תחבולות שבעולם, ועתה הייתי לשני מחנות, עתה אני מחפש כבר עצות טבעיות על פי סדר התחבולות איך להנצל מידי עשו, ואין לי עוד אותו בטחון חזק שהיה לי בתחלה. ואם כן, הרי זה סימן שקטנתי:

ארץ החיים

בשם רבי נחום ממאקריב זיע"א

על ידי אמונה בהשגחה פרטית מסתלקים הדינים | על האדם לומר תמיד 'איני יודע מה, הכל בהשגחת הכורא'

ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו (לה יא). וברש"י: איני יודע מה מלמדנו. לכאורה קשה מה חדש רש"י בזה שאמר שאיני יודע מה מלמדנו.

ואפשר לומר שזו פרוש הפסוק וכוונת רש"י ז"ל, הינו ויעל הוא לשון סלוק, אלהים - מדת הדין, איך יכול האדם לסלק מעצמו מדת הדין חס ושלום, הוא פשטאמין שהכל בהשגחה פרטיות והשם תפרף מתנהג עמו.

וזה פונת הפתוב במקום אשר דבר אתו, 'במקום' הינו השם תפרף שהוא מקומו של עולם, דבר הוא לשון מנהיג, כמו דבר אחד לדור. וזה פונת רש"י באומרו איני יודע מה מלמדנו, הינו שהתורה מלמדת אותנו שהאדם צריך לומר תדיר - 'איני יודע מה', כי הכל בהשגחת הכורא:

פרשת וישלח

והיה המחנה הנשאר לפליטה (התקין עצמו לג' כריים, לדורון ולתפלה ולמלחמה. לדורון ותעבר המנחה על פניו, לתפלה אלקי אבי אברהם, למלחמה והיה המחנה הנשאר לפליטה, רש"י) (לב ט)

אמרי יוסף

רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א

מדוע שנה רש"י מסדר הפסוקים

ויש לזקוק, הא בקרא פתיב מקדם והיה המחנה הנשאר לפליטה' שהוא המלחמה, ואחר כך 'אלקי אבי אברהם' שהוא התפלה, ואחר כך 'ותעבר המנחה' שהוא הדורון, ואם כן הסדר הוא מלחמה, תפלה, דורון, ולמה רש"י ז"ל פתב מתחלה לדורון ואחר כך לתפלה ואחר כך למלחמה שלא בסדר הפתוב.

דורון - על האדם לומר ליצר הרע שאין כוונתו לפרש לגמרי מהעוה"ז אלא להתעסק גם בגשמיות

ונראה כי שמעתי מכבוד אבי מורי שליט"א כי הג' דברים אלו רומז איך להנצל מעשו הוא היצר הרע. א' הוא הדורון, לומר ליצר הרע כי אין כוונתו לפרש את עצמו לגמרי מן העולם הזה בשבירת התאוה לגמרי, רק לאחז בנה ובנה, דהיינו לעסק גם בגשמיות עולם

שהיא המלחמה ללחם נגדו בתקף והיה המחנה הנשאר לפליטה, ואחר כך התפלה להשם יתברך שינצל משר של עשו הוא היצר הרע, אלהי אברהם - רצה לומר אם חס ושלום יסיתנו באהבות רעות מצד ישמעאל הנאחז באברהם בסיימי קצוות הימין אנצל בנכות אברהם חסד דקדשה.

ואלקי אבי יצחק - רצה לומר אם חס ושלום יסית בנאות רעות פעם והקפדה וכדומה מצד עשו היונק מסיימי הגבורות, לכן הזכיר 'אלהי אבי יצחק', יראה דקדשה. ואחר כך הפריש הדורון ותעבר המנחה, לכן היה במנחה ק"פ בהמות כמו שכתב באור החיים הקדוש, מנן דו"ג דקלפה בלא שם א"ל שבכורא מנן רש"י.

רש"י נקט את הסדר הנגיל אצל רב אנשי העולם

ואמנם רש"י ז"ל למד לנו לרב העולם שאין להם כח זה, ואם יתחיל במלחמה חס ושלום יתגבר פגגודו, לכן הראשית הוא לדורון, ואחר כך לתפלה להתפלל להשם יתברך, ואם חס ושלום כל זה לא יועיל אז מההכרח אל המלחמה.

הנה באכילה ושתיה ומשא ומתן וכדומה, רק מכל מקום הכל יהיה על פי התורה ולעשות הכל לשם שמים, וכמו שנאמר 'בכל דרכיך דעה וגו' (משלי ג ו), ובנה יעשה שלום עם היצר הרע.

תפלה - על האדם לשפך שיח לפני הכורא שיצילו מהיצה"ה, מלחמה - אם בכל זאת מסייתו היצר לחטא ילחם עמו

ב' הוא התפלה, להתפלל אל השם יתברך שיצילוהו מן היצר הרע, וכמו שאמרו רז"ל (קדושין ב:) אלמלא אין הקדוש ברוך הוא עוזר לו אין יכול לו, והיצר הרע בעצמו אמר לפלימו במס' קדושין פ"א ב' דלימא רחמנא ניגער ביה בשטן, עין שם.

ואם כל זה לא יועיל והיצר הרע יסיתנו חס ושלום לחטא, אז הוא בעל כרחו המלחמה להלחם נגדו, עד כאן שמעתי רק שאני הרחבתי הדברים בעזרת השם יתברך.

יעקב אבינו תפס לעצמו מיד את דרך המלחמה עם היצר

והנה אבינו עליו השלום שכחו גדול, לקח בתחלה העצה השלישית

השם יתברך ישע יראתו ויאהבתו בלבנו
אמן בן יהי רצון:

ויצו את הראשון לאמר כי יפגשך עשו אחי
ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי
אלה לפניך, ואמרת לעבדך ליעקב מנחה
הוא שלוחה לארני לעשו והנה גם הוא
אחרינו (לב יח-ט)

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

פגישת יעקב ועשו – הכרעה ונתינת כח
לכל הדורות במלחמת היצר

מלחמת ופגישת יעקב ועשו, מלחמת
על יהדות, עשו מקור הרע
מיצר הרע, כדאימא בגמרא (קדושין ל:) יצרו
של אדם מתגבר (ומתמיד) בכל יום ומבקש
המיתו לולי הקדוש ברוך הוא עוזרו כו',
ומפאן נתן הכח לכל בני ישראל שיוכלו
להתגבר על היצר הרע.

'למי אתה' – היצר מנסה להעצב את
האדם שאינו עובד ה'

איתא בשם החדושי הרי"ם ז"ל על כי
יפגשך עשו כו' ושאלך לאמר למי
אתה כו', להחליש את האדם בעבודת השם
שמזכיר לו המשנה (אבות פ"ג מ"א) הסתפל
ג' דברים מאין באת כו', להביאו לעצבות
שאינו עובד השם.

על האדם להשיב בעו' לעבדך ליעקב'

ואמרת לעבדך ליעקב שיש לי הכח
מיעקב להתגבר עליו, פאשר
אז נצח יעקב את עשו, ובזה יכול לדחות
את עשו, לעבדך ליעקב אני עבד של יעקב,
וכח הזה נשאר אצלו - עבד ליעקב לא
עבד לעשו (תשכ"ט):

ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו וגו'
(לב כג)

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

הבורח בעבודת הבורא אין לו כל מניעה

ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו וגו'.
נראה לפרש, דהנה שתי נשים יש
לאדם, אחת היא האשה אשר צוהו הבורא
יתעלה לקחת לפרות ולרבות, והשנית היא
נשמתו הקדושה, הוא הנפש השכלית אשר
נתן השם יתברך באדם, וכל תשוקתה אינה
רק לעבודת הבורא לעלות לשרשה למקום
מחצבתה העליון, והיא נקראת 'אשת חיל',
אשה טובה מתנה טובה לבעלה (יבמות ג:),

שעל ידה יכול האדם לבוא למדרגות
גדולות לאין קץ ותכלית.

והבורח בעבודת הבורא באמת, אין לו
שום מניעה בעבודתו יתברך
שמו אפלו מאשמו ממש, אדרבה היא גם
פן מסייעתו, כמאמרם 'ברצות ה' דרכי כו'
ישלים עמו' (משלי טו ז) זו אשה. והם
נקראים שתי נשיו של אדם:

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות
השחר (לב כה)

דברת שלמה

רבי שלמה מליז'נסק זיע"א

ויותר יעקב לבדו' – ע"י היריעה שאין
עוד מלבדו' נצח יעקב את כחות הטמאה

הנה תבת 'לבדו' לכאורה מותר, אף על
פי פשוטו אפשר לתרץ כמו שאמרו
בגמרא (סנהדרין טו:) אצל רבי חנינא, שרצו
לעשות לו פשוף ולקח עפרא מתותיה
כרעיה, ואמר (דברים ד לה) 'אין עוד מלבדו'
כתיב, בן גם כאן שהיה זה שרו של עשו
אמר גם בן 'אין עוד מלבדו', ועל ידי זה
לא יוכל לו, וזהו ויותר יעקב לבדו'.

המלאך נסה להכניס ליעקב אבינו בעת
תורתו ותפלתו מחשבות גופניות

אמנם ויאבק איש עמו', תבת 'איש'
אינו מוכן, כי ממה שכתוב לקמן
מכרח שהיה מלאך, כמו שכתוב 'כי שרית
עם אלהים וכו'', וגם יעקב אמר 'כי ראיתי
אלקים וכו'', ואיך אמר כאן ויאבק איש
עמו'.

אך יש לומר, כי בודאי לא היה התאבקות
גשמית, רק היה התאבקות, כמו
שמתאבק תמיד עם הצדיק, כשרוצה לעשות
איזה מצוה, או להתפלל, הוא רוצה לברח
מן הגוף ומתאוותיו, ולהסית דעתו ממנו,
ולהיות לו התפשטות הגשמיות ודבקות
נפלא להבורא יתברך שמו, והפעל דבר
מכניס בו במחשבתו ובלבו תאוות הגוף
ועניני האנושיות והגשמיות, וזהו ויאבק
איש עמו, שהתאבקות היה שהוא 'איש',
רצה לומר בעל גוף ותאוה, 'עמו' רצה
לומר עם נשמתו הקדושה.

אמנם הצדיק משליף ממנו מחשבה זו
עד למטה לעפר וממאס בו, וזה
ויעקב איש עמו, רצה לומר המחשבה
והתאוה של 'איש' עמו פנ"ל, השליף עד
לעפר ואבק ונעשה עפר. אחר כך מצאתי
ברמב"ן שהביא מדרש שאמר, ויאבק איש
עמו', מי נעשה אבק האיש שעמו, ובעזרת
השם הוא דברינו ממש.

וזהו עד עלות השחר, רצה לומר שהצדיק
השליף כל המחשבות עד שהיה לו
מחשבות טהורה ובהירה כמו שחר,
וזהו שאמרו תו"ל (חולין צא.) שהעלו אבק
עד פסא הכבוד, וכתב האר"י ז"ל בספר
לקוטי תורה (וישלה) שכן ויאבק גימטריא
פס"א הכבוד, רצה לומר שעל ידי התאבקות
פנ"ל נעשה מרפכה לשכינה הנקרא פסא
הכבוד, ודו"ק:

ויותר לו השמש כאשר עבר את פנואל
והוא צלע על ירכו (לב לב)

עבודת יששכר

רבי יששכר דב מנואלברו' זיע"א

בעת שנכנסה בלב יעקב אבינו מחשבה
שקבל יותר מדאי חסדים ושוב אין לו
שיבות עם הקב"ה נסה המלאך לנצל
הרגשה זאת ולהפיל את רוחו

ידוע שהמלאך הנאבק עם יעקב אבינו
עליו השלום היה שר של עשו
הוא הס"מ הוא היצר הרע. והטעם שפא
עפה להתאבק עם יעקב אבינו עליו השלום:

כי הנה אחר שהצילו הקדוש ברוך הוא
מבית לבן, התחיל יעקב לעשות חשבון
החסדים והטובות שהתחסד עמו הקדוש
ברוך הוא כל משך כ' שנים בבית לבן,
כי נתן לו בנים ואף עשירות גדול, ועל
כלם שהצילו מידי לבן.

לפיכך סבור יעקב אבינו עליו השלום
שפך שלם לו הקדוש ברוך הוא

כל שצרו משלם ואין לו עוד פלוג אצל
הקדוש ברוך הוא, וכאלו מעתה סלקו
הקדוש ברוך הוא מאצלו ואין לו עוד
שום התקרות אליו, כדאמרי אינשי הא
לך שכר פעלתך ולך, על דרך הכתוב
'קטנתי מכל החסדים' (פסוק יא) וכפרוש
רש"י שם, וזהו ויותר יעקב לבדו, כלומר
בלבו ובמחשבתו נשאר במספס שהוא
לבדו.

הרגשת שפלות יפה היא רק כדי לקבל
מאצעות העולם בשמחה, אולם לנבי
עבודת הבורא על האדם לחזק את עצמו
שכלל מצב שיהא הקב"ה מרחם עליו

אמנם אף כי זאת הקטנות והשפלות טוב
ונפה, בכל זאת היא רק טוב לענין
סבלנות לקבל את כל הפא עליו בשמחה,
בעבור שידע האדם כי אין לו להבוע אצל
הבורא עולמים, אכל בענין עבודת צריך
האדם לדעת ולהאמין שהבורא יתברך שמו
הוא בעל הרחמים ומרחם על בריותיו,
ואף אם האדם אינו ראוי לפי מעשיו אף

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

על ידי ההכרה שהמצאותנו בגלות היא רק הכנה לגאולה העתידה אין לנויים שליטה עלינו

מה שיהודי נצל מנכרי שישאלו להיכן אפתה הולך? בכל זמן ובכל הדורות, הרי זה על ידי כך ששמונ בזה הדרך שהרחיב יעקב – עד אשר אבוא אל אדני שעירה.

ההסברה בזה: האפשרות של הגוי (ושל עניני הפך הנהרות) לשלט חס ושלום על יהודי, היא רק פאשר היהודי מתנהג באופן ש'מקומו' הוא בגלות, אצל הגוי; ולכן הגוי סבור שהוא אכן תחת שליטתו.

אבל פאשר היהודי מרחיב לו הדרך – הוא מודיע לגוי שהמצאותו בגלות הוא רק עצירה באמצע הדרך; הוא הולך בדרך עד אשר אבא אל אדני שעירה – לגאולה, שאז יהיה להפך: יעלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' המלוכה' (עובדיה א כא).

המצאותו בגלות אינו אלא הכנה, הדרך וההליכה אל הגאולה: עוסקים בעבודת ברור העולם, להבקייע את חשף העולם דעולם הנה על ידי גר מצנה ותורה אור, להכין את העולם לגאולה העתידה, פאשר 'והנה לך ה' לאור עולם וגו' (ישעיה ס ט), 'והלכו גוים לאורך וגו' (פסוק יג שם), 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר' (שם מ ה), ואז, בעת ההכנה להגאולה, בטל הכח דהגוי ועניניו, והוא מאבד את השליטה שלו על יהודי;

ואצל היהודי נעשה מצב של מנוחה, שעוד בהיותו בהליכה, בדרך הגלות אל הגאולה, עוד לפני אתחלתא דגאולה – כבר אז יבא יעקב שלם עיר שכם' (פסוק יח), 'שלם בגופו... בממונו... בתורתו', שיהודים זוכים להיות בריאים ושלמים, בגופם בפשוטו, בממונם, בכני טיי ומזוני רויחי, ובתורתם – לומדים תורה במנוחה, ובאפן ד'שלם בתורתו': התורה בשלמותה, הן נגלה דתורה והן פנימיות התורה (שכדורנו נתגלמה בתורת החסידות), ובאפן ד'תורה אחת' ו'תורה תמימה',

וזה ממהר את ביאת משיח צדקנו, שאז קים אבא אל אדני שעירה – בקיום היעוד ו'עלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' המלוכה', במהרה בכימינו ממש:

ומה גם פן ואולי ינדמן לו מסחר אחד אשר ירויח בה הרבה ואחריתו ישגה מאד לשלם כל החובות בפעם אחד בדרך הסותרים ועוד עשר גדול יהיה.

אבל אם יתשלו ידיו ויאמר כבר חילא לית בי לרצוני עם הפעלי חובות ולהחזיק עוד העסק כי אפס פספ, הנה הוא עושה בזה תרתי לריעותא: האחד, כי מעתה לא ישיג עוד בהקפה ו'יתהפך עליו הגלגל להיות עני ואביון, והשני, כי הפעלי חובות לא יתנו מרגוע לנפשו ובנגישה רבה יתבעו ממנו חובותיהם.

והנמשל מוכן, כי אם האדם לא יעזב את עצמו ולא ישגיח על זה אשר איננו פעת במח זהיר ובהיר וזך הרעיון מעונות וחסטאים המכדילים, וכגבור מלחמה יעמד על עצמו ויאמר מכאן ולהלן חושבנא, אזי אם ה' יאיר עיניו ולבו רגע אחד, יכול הוא לתקן הכל פרגע זו והחסטאים יתהפכו לזכיות, מה שאין בן אם מרב התרשלותו ימים האדם יעזב את עצמו מרה יהיה אחריתו ח"ו.

המלאך נלחם בכף ירך יעקב – נסה למנוע מהלוח והתקדמות, אך יעקב התגבר והתחזק אף לאחר צליעתו ולכן זכה לזריחת השמש

ונחזור לעניינינו, כי הנה זה היה פונת השר של עשו במה שנגע בכף ירכו של יעקב, כי היה רוצה לטל מיעקב בחינת ה'רגל', היינו ההלוח בעבודת הבורא יתברך, בעבור שראה כי נשאר יעקב בבחינת 'לכדו' היה סבור כי אז יכל לו וכהנ"ל.

אכן יעקב אבינו עליו השלום הרגיש מיד תחבולותיו אשר יעץ עליו שרו של עשו, והיה מתחזק עליו בעת שפלותו, אף כי היה צלע על ירכו היה בבחינת פסוח והמליט פסוח והולך, ולכן הושיע לו ה' ויזרח לו שמש ישועתו. ומפני מה זכה יעקב שיזרח לו השמש, משום שהוא צלע על ירכו, כי גם בימי הקטנות היה מתרפס וצועק הושיעה ה' פאשר דברנו עד הנה, והבן:

יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבא אל אדני שעירה (ישראל שגודמן לו עובד מוכבים בדרך וכו', שאלו להיכן הולך, ורחיב לו את הדרך, בדרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע דכתיב עד אשר אבוא אל אדני שעירה וכתוב ויעקב נסע ספתה, ע"ז כה):

על פי כן מרחם עליו הקדוש ברוך הוא ונותן לו במדת רחמנות ומקרבו אצלו.

וגם איש השפל, יגבה לבו בדרך ה' ויתחזק ויאמר לית אנא מובד סברי מן פריי, ובשבילי נכרא העולם. וה' הטוב, אם לא למעני יעש, יעשה למען כבוד שמו, ולמען רוחו ונשמתו האצילה בקרבי חלק אלקי ממעל. וכמו שעשה יעקב אבינו עליו השלום, אף כי היה 'צלע על ירכו', בבחינת קטנות, בכל זאת היה מתחזק את עצמו במלחמות ה' עם שרו של עשו ויכל לו ויזרח לו שמש ישועתו.

אבל שרו של עשו חשב על יעקב אבינו עליו השלום אשר כמו שהוא אדוק במחשבתו כי נשאר לכדו לענין קבלת השכר, כן נשאר לכדו עצור ועוזב מתקנתו ותוחלתו במלחמות ה' ועבודתו יתברך עד שיהיה לו כח ושליטה להתאבק עמו, ויאבק איש עמו וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו, כי הדרך הוא הרגל, והרגל היינו ההלוח של האדם.

אפלו בעת שנראה לאדם שהוא מלא פשעים ועוונות ימשיך לעמד על עמדו ולהתקדם הלאה

באור הענין, כי זאת תורת האדם לדעת שעקר גדול לעבודת הבורא יתברך להיות הולך ולא עומד, כמו שמבאר בספרים הקדושים אשר האדם יעשה מה שמטל עליו לעשות ולא ישגיח פלל על דבר פשע ופצעים וחבורות, המה החטאים והעונות רחמנא לצלן, רק לשמר את עצמו להיות עומד על עמדו, אף כי לפעמים יש עת אשר המות נבחר מחיים רחמנא לצלן, וחשכות באדם עד שכמעט אינו יכול לפתח פיו בתורה ותפלה, אף על פי כן לא יעזב את עצמו ויתחזק בכל היכלת.

משל לסוחר בעל חוב, אם יתיאש ויפסיק לסחר יקומו עליו בעלי החובות, אך כאשר מתחזק לסחר כרגיל ממישיכים לסחר עמו, ולכסוף יכסה את כל חובותיו ע"י עסקה אחת גדולה טובה

כמו למשל סוחר גדול פי ראה בחשבונו שהוא בעל חוב גדול ואפלו אם ימכר כל אשר יש לו בביתו לא יספיק לו לשלם חובותיו, אכן אם פקח הוא ואיננו נותן רפיון ו'יאוש לנפשו ומתחזק שוב להיות מוליך ומביא הפרקמטיא, בשמים יצמח טובתו.

האחד, כי הפעלי חובות פאשר הם רואים שעדין הוא משתדל במקח וממכר, הנה הנם חוזרין ונותנין לו סחורה בהקפה ועומד במסחרו כמקדם. והשני כי יתעלה ויתרומם עוד קרן הצלחתו ויעזר לו ה' יתברך לשלם החובות במעט מעט,

ויעקב נסע סכתה (לג יז)

דברי אלימלך

רבי אלימלך מגרודזיסק זיע"א
המשתדל להיות חסיד מיד נקרא 'חסיד'

שמעתי בשם אבי אדוני מורי ורבי וצ"ל שאמר הטעם על מנהג העולם שקוראים את אנשים יראי ה' הנוסעים אל הצדיקים ללמד מדרךיהם בשם חסידים, הלא באמת שם חסיד הוא מדרגה גדולה מאד, כי איזה חסיד המתחסד עם קונו (תיקוני זוהר הקדמה א).

ואמר שהוא כמו הנהוג בין אנשים שקוראים לכל סוחר הקונה עצים סוחר דאנציג, הגם שעוד לא היה מעולם שם עם העצים, מפל מקום נקרא מיד בשם סוחר דאנציג, על שם התעסקות והשתדלות עתה להוליך לדאנציג, פן המה מפגי שמשתדלים ועוסקים בעבודת ה', ונחפצים לבוא למדרגת חסיד, ומצפים ואומרים מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי החסידים, לכן מיד נקראים בשם זה.

באר ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית על דרך הנ"ל

וזהו ויעקב נסע סכתה, 'יעקב' היא מדרגה קטנה בחינת עקב, 'סכה' היא תשובה פנ"ל, ורצה לומר גם מי שהוא עדין במדרגה קטנה, רק שנוסע ויבן לו בית לתשובה, גם פן ויבן לו בית בונה לו יתברך בית ויחיל, דירה נאה בליביה דיליה כמו שנאמר (שמות כה כ) 'ושכנתי בתוכם' (הג הסוכות - אושפיזא דאברהם):

ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ וגו' ויבן וגו' במאה קשיטה. ויעב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל. ותצא דינה בת לאה וגו'. וירא אתה וגו' (לג יח-כ)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א
בזמן שהסטרא אחרא עומדת להתבטל היא מתגברת בכל כחה

יש לדקדק, מפני מה אחר שהשיג יעקב אבינו וקנה כל השלמות הזאת ארע לו זה המעשה, וכתיב (משלי יב כא) 'לא יאנה לצדיק כל און'.

ואפשר, דידוע דהסטרא אחרא פיון שרואה שהקדשה מתגברת וממילא היא מתמעטת וקרוכה להתבטל, מתחזקת בכל מאמצי כחה ומקטרגת קטרוג אחר קטרוג אפלו על דבר קל, אולי תמצא לשלח יד בקדשה ולעשות איזה פגם חס ושלום. וכמו שמצינו בשעת קבלת התורה, שהיו ישראל כל העדה כלם קדושים ופסקה

והמתן (שבת קמה), וזהו בטול סטרא אחרא, ולפיכך אמרו רז"ל (שמו"ר לב א) 'חרות על הלחת' (שמות לב טז) [אל תקרא 'חרות' אלא 'חרות', חרות ממצר הרע], חרות ממלאך המות. וכיון שראתה הסטרא אחרא שרוצה להתבטל, קטרגה קטרוג אחר קטרוג ופתוי אחר פתוי, עד שנעשה העגל ונפגמה הקדשה. וכך דרבה של הסטרא אחרא תמיד עם הקדשה.

כיון שזכה יעקב למעלה עליונה התגברה הסטרא אחרא כנגדו

וכמו כן הקא ביעקב אבינו עליו השלום, בחיר שבאבות (ב"ר עו א), פיון שבא שלם בקדשה עליונה, ונצול מבית לכן מקום קנא דמסאבותא, וכא שלם לארץ כנען, וקנה חלקת השדה מיד חמור במאה קשיטה.

ומה שאמר קשיטה, לרמוז לשון זכות, כלומר במאה זכיות, דהינו, זכה יעקב אבינו עליו השלום לקנות המקום הזה ולהוציאו מיד הסטרא אחרא בכמה זכיות. וכוונתו שהמקום הזה קדוש ומקדש, רק שהיה תפוס ביד הסטרא אחרא, ולפיכך יעקב כשקנהו, מיד ויעב שם מזבח, וזכה עד שקראו הקדוש ברוך הוא אל, כמו שדרשו רז"ל (מגילה יח) מהמקרא הזה דווקרא לו אל אלהי ישראל.

וכיון דגרם יעקב שעל ידי מעשי הטובים נתגברה הקדשה כל כך, ועל ידי סבה כל דהו דותצא דינה, דרצאה ציאה בעלמא, בזה מצאה הסטרא אחרא מקום לשלח ידה עד שעשתה פגם בקדש:

ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא כרוון אשר גר שם אברהם ויצחק (לה כז)

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א
המתנת יעקב אבינו שנים רבות לקיום מצות כבוד אב ראה למנהג החסידים בהכנה רבה קדם תפלה ולמוד

פליאה רבה אשר יעקב אבינו עליו השלום היה י"ד שנים בבית המדרש וכ' שנים אצל לכו, ונקסף מאד לראות אביו עד שלכן העיד בו נכסף נכספת, ואחר כל זה שהיה ח"י חדשים בארץ הקדש טרם הקביל פני אביו.

נראה שעסק כל כך בהכנה למצוה רבה וגדולה כזו של כבוד אב ומורא רבו. ומכאן סמך גדול להחסידים שעוסקים הרבה בהכנה להתפלל או ללמד פראוי.

וכן שמעתי בשם אדמו"ר הקדוש ו"ל מקאצק על המדרש (פרשת צו) 'מי

בשחק יצרף' הייתי אומר למיכאל שיקריב לפני וכו'. אמר: מלאך הוא מלא קדשה על פן היה פעלת עבודתו יותר בקדשה מעבודה שלנו, אכן הכנה אין שיף שמה, שהמה מוכנים תמיד, ולכך בחר בעבודתנו יותר, שיגיעת הכנה שלנו יקר בשמים, זהו 'מי בשחק יצרף וגו'', שהיה שייכן עצמו זאת לא נמצא בשחק, עד כאן לשון קדשו:

ויהיו בני לוטן חרי והימים ואחות לוטן תמנע (לו כב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א
כיון שרודף האדם אחר הנאותיו מבטל תפלות ומצות

לוטן הוא אותיות נוטל, דהו תחלת גרוי יצר הרע באדם, שמתחיל לטל הבלי העולם ולהתעסק בהם. וכשנותן לב להתעסק בהבלי העולם מונע עצמו מתפלות ומפיוצא, וכשנכנסים בלבו תאוות העולם מתנחם על התפלות והמצות שהיה עושה בראשונה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין מ) בתורה על הראשונות. וזהו שאמר ויהיו בני לוטן, דהינו, אלה הפעולות היוצאים מנטילת והתעסקות בהבלי העולם, כשנכנסים בלבו תאוות העולם בא לו תרון אף על שלא היה מקדם לזה רודף אחר תאוותו, ותורה על המצות הראשונות שהיה עושה. וזהו חרי והימים, דהינו בא לו תרון אף על מצות הראשונות שהיה עושה ותורה עליהם, וזהו והימים, לשון תמיהה.

וכיון שהתחיל לטל תאוות העולם ולהתעסק בהם, זה גרם לו מניעת המצות, וזהו ואחות לוטן תמנע, כלומר, נטילת והתעסקות בתאוות העולם הוא סבת מניעתו מעשות מצות, דזה תלוי בזה, דאם רדף אדם אחר תאוות העולם, ממילא מתבטל מהמצות:

אלה בני אצור בלהו ווענו ועקרו (לו כז)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א
יסורי העולם הזה מרבים שטר לעולם הבא

ירמוז הכתוב על דרך אומרם ו"ל (ילקוט משלי רמז תקלד) אמרה תורה מפני מה בני עניים, אמר לה הקדוש ברוך הוא (משלי ח כא) 'להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא', פרוש, כי באמצעות יסוריהן בעולם הזה, ירבה אוצרים בעולם הבא.

דברי הצדיקים

אדם הנוטה לתאוות הגשמיות עושה לעצמו מסך המבדיל לאזנו ועל ידי זה לא יוכל לשמע דברי תורה מצדיקי הדור, שאף ששומע אינו נכנס לאזניו ואינו יודד למעמקי לבו. וזהו ויתגור וגו' ואת הנזמים אשר באזניהם, פרוש שהסירו המסך המבדיל אשר הנה באזניהם - על ידי שהסירו אלהי הנזכר ונזכרו על התאוות (רמזי יום ג' של סוכות ד"ה וזהו):

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

על האדם לעורר רחמנות מדוע נמצאים בעולם תאוות ודברי שקר

וצריך כל אחד להכין עצמו נגד היצר הרע באלה ג' דרכים וכו', 'לדורון' פרוש לעורר רחמנות גם על תאוות רעות למה יהיה נמצא בעולם דברים שקרים ונפרדים מן השרש, הלא הכל שלו והכל מעשי ידיו של הכורא ית' והכל לכבודו ברא. לכן צריך כל אחד לבקש לתקון הכולל לבד תקון עצמותו, ולתקן גם פן היצה"ר ולהכניע כל הסטרא אחרא, וזהו 'לדורון' (תול"ט ד"ה בפסוק ואשלחה):

בכל נפשו ובכל מאודו ובאמתות לכבו, שיראה בעיניו תמיד כאלו עדין הוא עומד על הפתח ולא פעל עדין כלום אחד מני אלף נגד מה שמטל עליו לעשות, ואז ישתוקק ויתלהב בכל פעם לעלות יותר ויותר עד א"ס, כמו שהבורא ית"ש הוא אדם הקדמון והוא יתברך א"ס, כמו כן האדם אשר בארץ ובזה העולם יוכל גם כן לעלות עד סוף (ד"ה ויאמר לא יעקב):

ענוה

ארח לחיים

רבי אברהם חיים מזלוטשוב זיע"א

על האדם להיות יותר קטן בעצמו על ידי החסדים ולא לבוא לנאות

אדם צריך לראות לעבוד את השם יתברך בטובתו שנותן לו, בעשירות ובשאר טובות, ולא חס ושלום לירד ולרחק את עצמו מן השם יתברך בשביל הטובה שנותן לו השם יתברך (ד"ה קטנת):

תאוות

מאור ושימש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

נסית האדם לתאוות אוטמת אזנו משמע

והוא אומרו אלה בני אצר, פרוש, אותם שחפצים לאצור אוצר בטוב בנצחי, צריכין בעולם הזה לסבול וסורין, בלהן וגו'.

ומודיע הפתוב כי היסורין הם עושים אוצרות מלאים כל טוב למעלה באמצעותם, וכיסורי רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי (ב"מ פד:) שהיה קורא אותם בואו אחי וכו'. ומעתה מי האיש חפץ חיים העליונים ולאצור אוצרות הטוב, מאוס בעולם הזה ובתענוגיו, ויקבל עליו בלהן וזענו ועקו, תרגום צרה עקא, לטוב לו כל הימים ולמלאות אוצרותיו:

• לשונות של אור •

השתוקקות

באר משה

רבי משה מקו"ניץ זיע"א

על ידי השתוקקות עצומה ואמתית יוכל האדם להתקרב למעלה למעלה

כל אדם שירצה באמתת לבו לעלות ולהתדבק בהבורא ית"ש, השי"ת יהיה בעזרו ויעלהו עד למעלה ראש ולמעלה ממדרגת המלאכים ושרפי מעלה, אך שירצה

אוצרות גאוני הדורות

כתב רש"י, 'ותרני'ג מצות שמרתי. ויש להבין, מה רצה יעקב להודיע את עצמו בזה.

ויש להקדים את המובא ב'תנא דבי אליהו' (ווסא פ"ט), כי מזלו של יעקב הוא להיות עני, ואין לו מטוב העולם הזה כלום. עוד יש להקדים את המובא ב'זהו'ק (רע"מ פר' פנחס דף רטו ע"ב), 'כל המשתדל באורחא בטיל מגיה חיובא דכוכביא ומזלי'. פלומר, שעל ידי שאדם עוסק בתורה, אין המזל שולט בו.

ועתה, חשש יעקב שפאשר יראה עשו את כל עשרו, יטען כנגדו, הלא מזלך הוא להיות עני, ואם פן כל מה שיש לך הוא בגלל שגולת ממני את הברכות שרצה אבא לברך אותי.

לכן הקדים יעקב תחלה ואמר 'עם לכן גרתי' 'ותרני'ג מצות שמרתי. שעל

לעשו 'עם לכן גרתי' ותרני'ג מצות שמרתי ונעשה מהם מלאכים, וגם פאשר הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלהים, ובלאו הנהו היו אצלו מלאכים שסגל שנבראו מהמצות, ולכן ויקרא שם המקום ההוא מתנים, דהינו תרי מיני מתנה מלאכים כנ"ל.

וזה שאמר הפתוב וישלח יעקב מלאכים לפניו, רצה לומר אותם שהיו קדם לו, וזה הוא שפרש רש"י ו"ל מלאכים ממש, שהיו עוד לפני היותו.

ויצו אתם לאמר כה תאמרון לארני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לכן גרתי ואחר עד עתה (לב ה)

עץ החיים

רבי צנור עשוש זצ"ל

יעקב נעשה עשיר בזכות למוד התורה

וישלח יעקב מלאכים לפניו (לב ד)

חזון ישעיה

רבי ישעיה יונגרייז זצ"ל

שליחת המלאכים שנבראו קדם בריאת העולם לעשו

ופרש רש"י מלאכים ממש, ומורי זקני המפרסם מו"ה מאיר אלמאש ו"ל שהיה אבדק"ק מאטעסדארף פרש בזה, בהקדים הפתוב (לעיל לב ב) ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלהים ויקרא שם המקום ההוא מתנים, והפונה בזה דישנו תרי מיני מלאכים, כי יש מלאכים שנבראו מהמעשים טובים, כשאדם עושה מצוה אחת כראוי נעשה ממנו מלאך סגור פידוע, וגם יש מלאכים שנבראו מששת מי בראשית, והמה היו עוד קדם היות האדם ולפניו.

והנה יעקב אבינו ע"ה קים בבית לכן תרני'ג מצות, כמו שבאמת הודיע

פרשת וישלח

ומעתה יבאר, שיָדַע יַעֲקֹב שֶׁעָשׂוּ רוּצָה לְצַאת מֵאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי אַחַת הַסּוּבוֹת שֶׁהִכִּיא הַמִּדְבָּר, אֲךָ עָשׂוּ לֹא גָּבֹל הָיָה לְפָרֹשׁ אֶת הַסּוּבוֹת הַלְלוּ, וְעַל כֵּן שָׁלַח יַעֲקֹב לֹמֵר לוֹ "וַיְהִי לִי שׁוֹר וְחֲמוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה", וּמֵאַחַר שֶׁהִבְאֵתִי רְכוּשׁ רַב לְאֶרֶץ כְּנָעַן, תּוּכַל כַּעַת לֹמֵר שֶׁהִסְפֵּה שְׂאֵתָה יוֹצֵא הִיא "כִּי הִיָּה רְכוּשִׁי רַב מִשְׁבַּת יַחְדָּו", וְעַל יְדֵי טַעַם זֶה לֹא יִדְעוּ אֶת הַסּוּבָה הָאֲמִתִּית. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר "וְאֶשְׁלַחָה לְהַגִּיד לְאֹדְנִי לְמִצְאָה חֵן בְּעֵינֶיךָ", מֵאַחַר שֶׁנִּתְּתִי לָךְ אֶפְשָׁרוֹת לְצַאת מֵאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

אבינו ע"ה למשא כבוד מאד כל העשר, כי נרא שלא נטרירו מעבודת השי"ת, והוא לו לצער.

וזה שאמר ויהי לי שור וגו' כי העשר שיש לי הוא לי לצער ואין רצוני וחספי ביה, וכל שכן שאין אני להוט אחר העשר כי אני מסתפק במועט ההכרחי, ולזה אמר שור וחמור לשון יחיד, שהוא מסתפק את עצמו במועט, ודי לו בשור וחמור אחד, ועל כן אין מקום שתשנא אותי בשביל ברכות אבא, כי כל פונתי רק בהצלחת הנפש ובה אני חפץ, וזה לא אכפת לך, כי זאת אינו חשוב בעיניך.

די עסקי בתורה ובמצות אין המזל שולט בי, ומטעם זה, כל מה שיש לי "שור וחמור צאן ועבד ושפחה" (בראשית לב, ו) אינו בגלל שלקחתי את הברכות, אלא מטעם ש'תרי"ג מצות שמרתי', שהם גרמו לי להיות מעל המזל ולהתעשר. וזהו שאמר "וְאֶשְׁלַחָה לְהַגִּיד לְאֹדְנִי לְמִצְאָה חֵן בְּעֵינֶיךָ" (שם) שמשמע זה אין לך סבה לכעס עלי עוד. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך (לב)

אמרי שפר

רבי שלמה קלוגר זצ"ל

מכח הרעות שחפצים האמות לעשות לישראל נמשכת להם עשירות גדולה

יש לפרש דהנה כל מה שאמות העולם חפצין לעשות רעה לישראל, נמשך להם מזה טובה, וכמו שאמר הקב"ה לאברהם (לעיל טו יג-יד) 'ידע תדע כי גר יהיה זרעך וגו', ואחרי כן יצאו ברכש גדול, שמן העבודות יצא להם טובה רכוש גדול. וכן הכי נמי בפעקב מחמת שהיה עם לבן, ולכן רצה להרע לו כמה פעמים, לכך נמשך לו עשר גדול.

ולכך הנה יעקב ידע דעשו רוצה לעשות לו רע, לכך שלח לו יעקב להודיעו כי הרוצה לעשות לו רעה גורם לו טובה גדולה, ולכך אם תרצה לעשות לי רעה ימשך לי מזה טובה, לכך טפי טוב לפניך שלא תוסיף להרע לי, ולא ימשך לי טובה מזה.

וזה שאמר הפתוב עם לבן גרתי ואחר עד עתה, ולכך עבור הגרות ויהי לי שור וחמור וגו', ונמשך לי עשר מזה, לכך ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך ולא תבקש להרע לי, כדי שלא תמשך לי טובה ביותר.

בית אשר

רבי אשר גרינצוויג זצ"ל

צער הצדיקים בעשירות מבלגת

יש לדקדק על אמרו 'ויהי' לשון צער. ב. להבין איך ימצא חן בעיניו על ידי בשורה זו. ג. שור וחמור לשון יחיד. ואפשר לומר בס"ד על פי דאיתא בקדשת לוי 'ואברהם כבוד מאד במקנה בפסוף ובנהב' וגו' (בראשית יג ב), פרוש שהנה לאברהם

רבי יוסף פיאמיטה זצ"ל

הובא בקבץ 'בית אהרן וישראל' גליון קפח

יעקב נתן לעשו אפשרות לתרץ את יציאתו מארץ כנען בדרך כבוד

יש להבין, כיצד חשב יעקב "למצא חן" בעיני עשו, כמה ששלח לומר לו "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה".

ויש להקדים את המדרש (בר פב, יג) עה"פ "ויקח עשו וגו' וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו" (בראשית לו, ו), 'רבי אליעזר אמר, מפני שטר חוב "כי גר יהיה זרעך" (שם טו, יג). רבי יהושע בן לוי אמר, מפני הבושה. פרוש, לדעת רבי אליעזר, עוב עשו את ארץ כנען, מאחר שלא רצה לקיים את גזרת השעבוד המוטלת על זרעו של יצחק, ואמר 'אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר' (רש"י עה"פ). ולדעת ריב"ל, עשה זאת מהבושה שגולדו במשפחתו ממזרים (עץ יוסף; על המדרש).

ותמוה, שהרי הסבה שעשו עוב את ארץ כנען מפרשת בפסוק, "כי היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אתם מפני מקניהם" (שם לו, ז), וא"כ מדוע הצרכו חז"ל במדרש להביא לכך סבות אחרות.

ונראה, שהקשה למדרש, כיצד יתכן שעשו עוב את הארץ מפני רכוש הרב, והלא עשו היה אלים ובעל זרוע וא"כ היה לו להלחם עם יעקב ולגרשו משם, ובהכרח שהסבה האמתית שעוב את ארץ כנען לא היתה בגלל הרכוש הרב, אלא כדי לברח מגזרת השעבוד, או מפני הבושה מהמזרים שבמשפחתו. ומה שמפרש בפסוק הוא מה שעשו היה אומר ברבים, ולא הסבה האמתית.

כי במקלי עברתי את הירדן הנה ועתה הייתי לשני מחנות הצילני נא מיד אחי מיד עשו (לב יא-יב)

אמרי שמעון

רבי שמעון אגסי זצ"ל

המשכת הנס מכח הנס שלפניו

ויש לדקדק דמה שיכות יש שאומר לפי שהייתי לשני מחנות הצילני נא. אלא יובן בהקדים מה ששמעתי מה"ר יוסף חיים נר"ו, כי דוד המלך ע"ה היה רועה צאן, ופעם אחת היה מהלך במדבר וראה ראם יושב, וכסבור שהוא הר ועלה עליו וכו', ועל זה פרש הפתוב (תהלים כב כב) 'הצילני מפי אריה' כי כפר 'מקרני ראם עניתני', ע"כ.

וגם כן יעקב אמר כי במקלי עברתי ועשית עמי חסדים ונסים שהצלתני מלבן, עד שעתה הייתי לשני מחנות, ואם עכשו לא תצילני מיד עשו מה הועיל לי מכל הנסים, ואם כן מכרח שתצילני מיד עשו מכח כי במקלי עברתי ויהי עתה לשני מחנות.

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וגו' ואתה אמרת היטב איטיב עמך (לב יא-יב)

יפח לץ

רבי ישראל דוד יפה זצ"ל

מעט הנאנה המתרת לתלמיד חכם

תרגום אונקלוס: זעירן וכוותי, כלומר נתקטנו זכויותי. שמעתי פרוש נפלא כמה שאמרו בגמרא (סוטה ה.) שתלמיד חכם מתר לו להתגאות שמינית שבשמינית, שכן פרושו, הנה התולה בזכות עצמו הוא

גאות, אָבַל זֶה הוּא רַק טָרַם שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ נֶס, אִם יִתְפַּלֵּל אוֹ יִכְטַח בְּזִכּוֹת עַצְמוֹ הוּא גֹאוֹת.

אָבַל אַחַר שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ הַנֶּס, אֲדַרְבָּא יִתְלֶה בְּזִכּוֹת עַצְמוֹ, וְהִגַּם שֶׁהוּא גֹאוֹת, אָבַל תְּכַלִּית גֹּאוֹת הַהוּא הִיא עֲנֹה, יַעַן אִזּוֹ יֵאמֶר מֵעַתָּה נִתְקַטְנֵנוּ זְכוּיֹתֵי יַעַן אֲכַלְתִּי זְכוּת עַצְמִי, וְרָאִיָּה לָזֶה מִן יַעֲקֹב, שְׁגַם הוּא תִּלְהַ שְׁכַל מִה שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ עַד עַתָּה הוּא בְּזִכּוֹת עַצְמוֹ, וְעַתָּה זְעִירִין זְכוּיֹתֵי.

וְהִנֵּה לִזְאוֹת מְרַמֵּז אוֹת ט' בְּתַבְכַּת 'קִטְנֹתֵי' שֶׁנִּכְתַּב בְּסִפְרֵי תוֹרָה עַל פִּי מִסּוּרָה ט' זְעִירָא, כְּלוּמַר שֶׁזֶה 'קִטְנֹתֵי' הוּא עֲנִיוּת הַמְעַרְבֵב בְּגֹאוֹת יַעַן תּוֹלָה בְּזִכּוֹת עַצְמוֹ, וְהִנֵּה גֹאוֹת הֵיא מְתַרַת לְתַלְמִיד חֻכָּם, וְהוּא 'שְׁמִינִית שְׁבַשְׁמִינִית', כִּי פְסוּק 'קִטְנֹתֵי' הוּא פְסוּק שְׁמִינִי בְּפִרְשַׁת וִישְׁלַח, וּפְרָשַׁת וִישְׁלַח הִיא סְדְרָא שְׁמִינִית שְׁבַתּוֹרָה, נִמְצָא תַבְכַּת 'קִטְנֹתֵי' הִיא שְׁמִינִית שְׁבַשְׁמִינִית. כְּמִדְבָר בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מו"ה אֱלִיהוּ ווִילְנָא זצ"ל.

שם משמואל

רבי שמואל שיינדלינגר זצ"ל
הכשתת הקב"ה בעצמו יכולה להתבטל על ידי חטא האדם

וּפְרָשׁ רַש"י ז"ל לְכַךּ נִרְאָ שְׁמָא מִשְׁהִבְטַחְתַּנִּי נִתְלַכְלַכְתִּי בְּחַטָּא, וְיִגְרַם לִי לְהַסְטֵר בְּיַד עֲשׂוֹ. וּמִקְשָׁה הַרְמַב"ן ז"ל עַל פְּרוּשׁ רַש"י ז"ל שֶׁפְּרָשׁ דִּירָא הִיָּה יַעֲקֹב שְׁמָא יִגְרַם הַחַטָּא, אִם כֵּן מַה אָמַר 'וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ', מַה אֲחִנִּי לִיָּה הַבְּטַחָה זו, דְּהָא נִרְאָ הִיָּה שְׁמָא יִגְרַם הַחַטָּא שְׁחַטָּא אַחַר הַבְּטַחָה.

וְנִרְאָה לְפִי עֲנִיוּת דְּעַתִּי לְתַרְזֵן, דְּהִנֵּה הַמְזַרְחֵי מִקְשָׁה הָאִיף הִיָּה מִתִּירָא יַעֲקֹב שְׁמָא יִגְרַם הַחַטָּא, הָא אֲנִן קִימָא לָן (בְּרִכּוֹת ז.) כֹּל דְּבוּר שֶׁיִּצְא מִפִּי הַקַּב"ה לְטוֹבָה אֶפְלוּ עַל תַּנְאֵי אֵינּוּ חוּזֵר, וְאִם כֵּן אֶפְלוּ חַטָּא אַחַר כֵּף לֹא יַחֲזוּר הַקַּב"ה מְדַבְּרוּ הַטּוֹב.

וּמִתְרַזֵּן הַמְזַרְחֵי דְּהָא דְאֵינּוּ חוּזֵר הֵינּוּ כְּשֶׁהִיָּה הַדְּבוּר עַל יְדֵי נְבִיא אוֹ עַל יְדֵי מַלְאָךְ, דְּחַס הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַנְּבִיא שְׁלֹא יֵאמְרוּ נְבִיא שְׁקֵר הוּא, אָבַל כְּשֶׁהַקַּב"ה בְּעַצְמוֹ מְבַטֵּחַ, אֶפְלוּ לְטוֹבָה חוּזֵר אִם יַחַטָּא אָדָם אַחַר כֵּף.

וְהִשְׁתָּא אֲתֵי שְׁפִיר וְכֵף הוּא הַצְּעַת פְּסוּק, דְּאָמַר יַעֲקֹב קִטְנִיתִי מִכָּל

הַחַסְדִּים וּמִתִּירָא אֲנִי שְׁמָא יִגְרַם הַחַטָּא, וְאִם תִּקְשָׁה לֵךְ קוֹשֵׁיַת הַמְזַרְחֵי הָא כָּל דְּבוּר שֶׁיִּצְא מִפִּי הַקַּב"ה לְטוֹבָה אֵינּוּ חוּזֵר, לְכַךּ אָמַר וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ, דְּהֵינּוּ מַה שֶׁאָמַרְתָּ 'הֵיטֵב אֵיטִיב' לֹא הִיָּה עַל יְדֵי נְבִיא, כִּי אִם אַתָּה בְּעַצְמְךָ הַבְּטַחְתָּנִי, וְדְבוּר שֶׁיִּצְא מִפִּי הַקַּב"ה בְּעַצְמוֹ חוּזֵר, לְכַךּ אֲנִי מִתִּירָא שְׁמָא יִגְרַם הַחַטָּא.

הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחִי מִיַּד עֲשׂוֹ כִּי יֵרָא אֲנִכִּי אֲתוּן פֶּן יָבֹוא וְהַכְנִי אִם עַל בְּנִים (לב יב)

זכות הרבים

רבי יצחק פרחי זצ"ל

פסירת יעקב אבינו ביום שמת עשו

וַיֵּשׁ לְדַקְדֹק דְּהִנֵּה לִיָּה לְמִימַר 'כִּי יֵרָא אֲנִכִּי מִמְּנֹו פֶּן יָבֹוא וְכוּ'. וְאֶפְשָׁר לִזְמַר בְּהַקְדָּמִים מַה שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ב"ר עו ב) עַל פְּסוּק וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ, דְּרִשּׁוּ רַז"ל 'וַיִּירָא' שְׁמָא יִהְיֶה, וַיֵּצֵר לוֹ שְׁמָא יִהְיֶה הוּא אֵת עֲשׂוֹ. וַיֵּשׁ לְדַקְדֹק אִם יִהְיֶה הוּא אֵת עֲשׂוֹ מֵאֵי טַעְמָא נִתִּירָא, דְּהַבָּא לְהַרְגֵּךְ הַשָּׂמַיִם לְהַרְגוֹ, וְלָמָּה נִתִּירָא יַעֲקֹב מִזֶּה.

וּבִימִי חַרְפֵי אֲמַרְתִּי דְבָר, וְאַחַר זִמְן מְצִאתִי אוֹתוֹ בְּפְרוּשׁ יְדֵי מִשָּׁה עַל הַמְדַרְשׁ, וְהוּא, כִּי רַבָּה אֲמַנּוּ נְבִיאָה הִיָּתָה, וְהִיא אֲמַרָה (לעיל כו מה) 'לְמָה אֲשַׁכַּל גַּם שְׁנִיכָם יוֹם אַחַד', וְעַל זֶה נִתִּירָא יַעֲקֹב שְׁאִם אֶפְלוּ הוּא יִנְצַח וְיִהְיֶה אֵת עֲשׂוֹ, מִתְפַּחַד עַל עַצְמוֹ שְׁמָא יָבֹוא אַחַד מִן הַשּׁוֹק וְיִהְיֶהגְּהוּ בּוֹ בַּיּוֹם, שְׁפֶן הִיָּתָה נִבְאָת רַבָּה, וְעַל זֶה וַיִּירָא יַעֲקֹב וכו'.

וְזֶה נִרְאָה לְעֲנִיוּת דְּעַתִּי כְּנִתּוּב הַכְּתוּב הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחִי מִיַּד עֲשׂוֹ שְׁלֹא יִהְיֶהגְּנִי, וְלֹא עָלֵי בַלְבַד אֲנִי מִתִּירָא כִּי יֵרָא אֲנִכִּי אֲתוּן גַּם כֵּן שְׁלֹא אֶהְרַגְנּוּ, הַטַּעַם הוּא פֶּן יָבֹוא מִי שְׂבִיבֹא וְהַכְנִי אִם עַל בְּנִים וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ.

וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ (לב יג)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל
יעקב אבינו בקש מהקב"ה שאף אם חטא יגדל אותו
וּכְכַר הַרְגִישׁ רַש"י עַל כְּפָל לְשׁוֹן. וְנִרְאָה לְעֲנִיוּת דְּעַתִּי עַל פִּי דְבָרֵי הַבְּעַל שֵׁם טוֹב זִי"ע לְפָרֵשׁ 'אֵל נְקָמוֹת ה'' (תהלים צד א), עַל פִּי מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁהִיָּה לוֹ שֵׁר

אֶהוּב, וְחַטָּא, וְרַצּוֹ הַשְּׂרִים לְנֶגְמָה בּוֹ לְדוּנוּ בְּיַסּוּרִים, אָבַל כַּאֲשֶׁר בָּא הַמְשַׁפֵּט לְפָנֵי הַמַּלְאָךְ, לְמַעַן גְּדַל אֶהְכְּתוּ לְהַשֵּׁר יִצְא מִשְׁפָּטוֹ לְגַדְלוֹ בְּיִתְרוֹ, כִּי יִתְבַּיֵּשׁ שְׁחַטָּא, וְהַמַּלְאָךְ עוֹד מְנַשֵּׂא אוֹתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה עוֹנוֹ תִּתְכַּפֵּר, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכְּתוּב 'אֵל נְקָמוֹת', מִדַּת הַחַסֵּד נְקָמוֹת ה', עַד כָּאֵן דְּבַרְיֹו הַקְּדוּשִׁים.

וּלְפִי זֶה יֵשׁ לִזְמַר, דְּיַעֲקֹב אָבִינוּ אָמַר (פסוק יא) 'קִטְנִיתִי מִכָּל הַחַסְדִּים', כְּדִרְשַׁת רַז"ל (בְּרִכּוֹת ד.) אָמַר שְׁמָא יִגְרַם הַחַטָּא, עַל כֵּן אָמַר 'הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ', שֶׁאֶפְלוּ חַטָּאתֵי יֵשׁ בְּיַדְךָ לְגַדְלֵי אוֹתִי, וְעַל יְדֵי הַכְּנָעָה וּבּוֹשָׁה שְׁתַּחַת רַעְיָה תַתֵּן לִי אַף טוֹב, עַל יְדֵי זֶה סַר עוֹנֵי, כְּדַבְּרֵי הַבְּעַל שֵׁם טוֹב זִי"ע.

וַיִּרְץ עֲשׂוֹ לְקִרְאָתוֹ וַיַּחְבְּקוּהוּ וַיַּפֵּל עַל צַוָּארֹו וַיִּשְׁקוּהוּ וַיִּכְכּוּ (לג ד.) וַיֵּאמֶר עֲשׂוֹ יֵשׁ לִי רַב אַחִי יְהִי לִךְ אֲשֶׁר לָךְ (שם ט)

חזון עובדיה

רבי מצליח יחיאל מעובדיה זצ"ל
הסבה שסרב עשו לקבל את המנחה מעיעקב

אָמְרוּ בְּמִדְרַשׁ (ב"ר עח ט), נִכְכְּרוּ רַחֲמֵי שֵׁל עֲשׂוֹ בְּאוֹתָהּ הַשְּׂעָה, וְנִשְׁקוּ בְּכָל לְבוֹ. וְצָרִיף לְהַבִּינֵי, א"כ מִדּוּעַ סָרַב עֲשׂוֹ לְמִנְחָתוֹ שֵׁל יַעֲקֹב, וְאָמַר לוֹ "יְהִי לָךְ אֲשֶׁר לָךְ". עוֹד, מַהוּ שֶׁאָמַר עֲשׂוֹ לְיַעֲקֹב "יֵשׁ לִי רַב", וְכִי זֹו סָבֵה שְׁלֹא יַקַּח מִמְּנֹו עוֹד רַכּוּשׁ, וְהֵרִי אָמְרוּ בְּמִדְרַשׁ (קה"ר א. לד), שְׁמִי שְׂיֵשׁ לוֹ מִנֵּה רּוֹצֵה מֵאֲתָם.

וְנִרְאָה לְכַבָּר, בְּהַקְדָּמִים אֵת דְּבָרֵי הַגַּמ' בְּפְסוּקִים (פח ט.) 'מַה שֶּׁקָּנָה הָעֶבֶד קָנָה רַבּוֹ'. וְהִנֵּה, יִצְחָק בְּרַךְ אֵת יַעֲקֹב "הִנֵּה גִבּוּר לְאַחֶיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אִמְךָ" (בְּרַאשִׁית כו. כט), וְכֵן אָמַר יִצְחָק לְעֲשׂוֹ "הֵן גִּבּוּר שְׁמָתִיו לָךְ וְאַתָּה כָּל אַחֵיךָ נִתְתִּי לוֹ לְעַבְדִּים" (שם, לז), נִמְצָא, שֶׁבְּכַרְכַּת יִצְחָק זָכָה יַעֲקֹב לְהִיּוֹת אֲדוֹנוֹ שֵׁל עֲשׂוֹ.

וּמֵעַתָּה יִתְבָּאָר, כִּי אִף שֶׁבְּאוֹתָהּ שְׂעָה הִיָּה לְבוֹ שֵׁל עֲשׂוֹ שְׁלָם עִם יַעֲקֹב, בְּכָל זֹאת לֹא לָקַח מִמְּנֹו אֵת הַמְּנַחָה, כְּאוֹמַר הוֹאִיל וְאָבִינוּ יִצְחָק בְּרַךְ אוֹתְךָ שְׁתַּהֲיָה אֲדוֹן לִי, מִמִּילָא אֵינּוּ מִשְׁמַעוֹת לְכַךּ שֶׁאִקַּח מִמָּךְ אֵת הַמְּנַחָה, שֶׁהֵרִי 'מַה שֶּׁקָּנָה הָעֶבֶד קָנָה רַבּוֹ' וְזֶהוּ שֶׁאָמַר עֲשׂוֹ לְיַעֲקֹב "יֵשׁ לִי רַב". (בְּאֵיבוֹת 'מְכוּן חַמְדֵי סְפָרַד' נִתְיַבּוֹת)

שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא, משום דאין מזכירין מעשה נסים.

אמנם הישועות יעקב (או"ח סי' תרכ"ב) מתרץ, דהא דאין להתפלל שיעשה לו נסים, משום שאמרו חז"ל (שבת לב.) העושין לו גם מנפין לו מזכותיו, ולפי זה יש לומר דעל גס נסתר אין להתפלל, פ"ן שיש פאן נפין זכות, אמנם פשהגס מפרסם שהכל מכירין פי מאת ה' היתה זאת, ועל ידי זה נתקדש שמו ותברך בעולם, אדרבה נתוסף לו זכות חדש מה שעל ידו נתקדש שם שמים בעולם, ועל זה מתר להתפלל שיעשה לו גס.

וזהו באור הפתוח (בראשית טו א) 'אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד', הינו שלא יתירא מכח נפין זכות בגס דמלחמת המלכים, שהרי הכל יודעין שאנכי מגן לך' ונתקדש שמי, על פן 'שכרך הרבה מאד, עכ"ד.

והנה כתב רש"י ז"ל כי במקלי עברתי את הירדן, נתן מקלו בירדן ונקרע, עוד פ"ר רש"י 'במקלי', לא הנה עמי לא פסוף וכו' רק מקלי לבד. ולפי האמור יש לומר דשני הפרושים פחדא אזלי, פי בשעה שנקבע הירדן הנה עם מקלו לבד, ואם פן הנה גס נסתר.

וזה שאמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת כי במקלי עברתי את הירדן בדרך גס, והייתי אז עם מקלי בלבד פשני הפרושים, ואם פן לא יצא מזה קדוש השם, על פן אני מתירא שנתמעטו זכותי, אבל ועתה הייתי לשני מחנות, אם פן שפיר יהיה קדוש שם שמים בפניהם אם תעשה לי גס ולא יתמעטו זכותי, ועל פן אני מתפלל על מעשה נסים הצילני נא מיד אחי מיד עשו.

ויצבר יוסף

רבי יוסף ענתניבי זצ"ל

בכית יעקב אבינו על התאבנות צוארו כשיש מפני מעוט הזכות

וירץ עשו לקראתו ויחבקוהו ויפל על צוארו וישקהו ויבכו (לג ד). ויש לדקדק דלמה בכו תרוניהו. ואפשר לפרש לעניות דעתי, דהנה במדרש (ב"ר עח ט) איתא, שלא פא לנשקו אלא לנשכו, ונעשה צוארו של יעקב אבינו כעמוד של שיש, וקחו שניו של אותו רשע, ומה תלמוד לומר ויבכו, אלא זה בוכה על צוארו, וזה בוכה על שניו, ע"כ.

חסדים, ויהיה נכנע במאד מאד, וכולי האי ואולי.

מצא חיים

רבי חיים נסים זצ"ל

על ידי הצדקה חוזרות זכותיו של האדם

במדרש (ב"ר עו ה): 'קטנתי', אני פדאי שנאמר 'קטנתי', ויש אומרים פדאי אני שנאמר 'קטנתי' כו'. הקושיא היא מבארת, ונראה שירבן במה שכתב הרב מעיל צדקה (סי' א תפא) וזה לשונו: הטעם שמי שבא מן הדרך עושה הגומל, לפי שעל ידי הדרך מנפין לו זכותיו, ועל ידי הצדקה שנותן פשעושה הגומל חוזרים הזכות למקומם.

ועוד אמרו בילקוט (וירא רמז פב), 'קטנתי' אין קטנתי אלא לשון מעוט, ואין מעוט אלא לשון צדקה, שנאמר (משלי טו ח) 'טוב מעט בצדקה'.

וזהו נראה שהוא פונת דמאן דאמר 'אני פדאי', דרש 'קטנתי' כפשוטו שנתמעטו זכותיו על ידי החסד שעשה לו הקב"ה, שעל ידי הדרך מנפין לו מזכותיו. ולמאן דאמר 'פדאי אני' דרש 'קטנתי' מלשון צדקה כמו שאמרנו, ורצה לומר שאמרו הוא שגפנו זכותיו על ידי החסדים שהצילו מן הדיכאים ומכל צרותיו, אבל על ידי הצדקה שעשה חזרו הזכות למקומם כמו שכתבתי.

בנין דוד

רבי דוד דב מייזל זצ"ל

בגס המפרסם לרבים אין מנכים זכותיו של האדם

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הנה ועתה הייתי לשני מחנות הצילני נא מיד אחי מיד עשו (לב יא-יב). וצריך באור דכיון שאמר בעצמו 'קטנתי' מכל החסדים' איך התפלל שוב 'הצילני נא מיד אחי', ולמה הקדים לומר 'קטנתי'.

ונראה דהנה פסק הרמ"א בשלחן ערוף (או"ח סי' תרכ"א), שכח על הנסים בכרפת המזון, פשמגיע להרחמן יאמר 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות' וכו'. והתבואות שור (בכור שור שבת כא.) חולק, דאין להתפלל שיעשה לו נסים, והביא ראיה מהא דאמרין בגמרא (ברכות ט) היתה אשתו מעברת ואמר 'הי רצון

מעניני הפרשה

נפין זכותיו של האדם כשנעשה לו גס

פני אריה

רבי אריה ליבוש הורוויץ זצ"ל

צערו של יעקב על הפסד זכותיו באם יהרג את עשו בדרך גס

וירא יעקב מאד ויצר לו (לב ח). פ"ר רש"י 'ויצר' שמא יהרג את אחרים. הלא יפלא למה ויצר, הלא עשו הנה רודף ונתן להצילו בנפשו כדקיימא לן (סנהדרין עג.) וביותר שהיה בלאו הכי גם פן מן המורידין.

אמנם הנראה לי בזה על פי הידוע, דדרךן של צדיקים אינם רוצים במעשי נסים, פי כל הנעשה לו גס מנפין לו מזכות, וכמאמרו של יעקב 'קטנתי מכל החסדים' וכמאמרם (שבת לב.).

ולזה אמר וירא יעקב, היראה הנה שמא יהרג הוא, ושיף לשון יראה. ויצר לו כאשר מצר לאדם הפסד איזה דבר, והינו שהנה מצר יעקב האם הוא יהרג את עשו אין זה מדרך הטבע, לאשר עשו הולך וארבע מאות איש עמו, והם היו ראשי החיל, כל אחד של ארבע מאות כמבאר במדרשים, ומי יוכל להלחם נגדו ולהגביר עליו לנצח אותו, פי לא בכחו יגבר נגדם אם לא שיעשה לו גס, ועל ידי זה ינקה לו מזכותיו, ועל פן הנה מצר על הפסד זכותיו אם יהרג את עשו על ידי גס.

שני לוחות הברית

רבי ישעיה הורוויץ זצ"ל

הכנעת האדם בשעת השפעת הטובה

קטנתי מכל החסדים (לב יא). יעקב אבינו הנה נרא שנתמעטו זכותיו מחמת שקבל מהשם יתברך פמה חסדים, אם פן מה יחשב הדיוט חוטא פשהקדוש ברוך הוא משפיע לו טובה, אף אם יש בידו איזה זכות הלא נחשבו לכלום וכבר אכל אותם.

על פן יצטרע במאד ואל ינהה הרבה מעולם הזה, ויעשה צדקה וגמילות

וַיִּקְשֶׁה דְּבַשְׁלֵמָא עֲשׂוּ יֵשׁ לוֹ לִבְכוֹת עַל שְׁקָהוּ שְׁנִי, אֲלֵא יַעֲקֹב לָמָּה בָּכָה עַל צְנָאוֹ, אֲדַרְבָּא הִיָּה לוֹ לְשִׁמְחָ שְׁנָצוּל מַעֲשׂוֹ. אֲבָל יְדוּעַ מַה שְׁאַמְרוּ רַז"ל (שבת לב.) כֹּל הָעוֹשִׂין לוֹ גַּם מִנְּכִינִין לוֹ מִזְכִּיּוֹתָיו, לְכֵן בְּהַעֲשׂוֹת גַּם זֶה לַיַּעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה שְׁנַעֲשֶׂה צְנָאוֹ כַּעֲמוּד שֶׁל שֵׁשׁ בָּכוּ תְרוּוֹיָהוּ, עֲשׂוּ בָּכָה עַל שְׁקָהוּ שְׁנִי וְעַל שְׁלֵא נַעֲשִׂית מַחֲשַׁבְתּוֹ לְנִשְׁכּוֹ וְלַהֲמִיתוֹ, וַיַּעֲקֹב בָּכָה עַל צְנָאוֹ שְׁנַעֲשֶׂה כַּעֲמוּד שֶׁל שֵׁשׁ, וְגַם זֶה גּוֹרֵם לְהִיּוֹת מִנְּכִינִין לוֹ מִזְכִּיּוֹתָיו.

שִׁמְעַ יַעֲקֹב

רבי ישראל יעקב אלגאזי זצ"ל
בשכר ההודאה אין מנכים מזכיותיו

וְהַעֲנִין בְּהַקְדִּים תְּקִינָה אַחַת בְּעֵינֵי חַיִּים הַהוֹדָא לְכָל הַנְּסִים הַנַּעֲשֶׂה לָנוּ, שְׁלִפִי הַנְּרָאָה מִתּוֹךְ הַמְּקַרָא נְרָאָה, כִּי הִיא בָּאָה לְתַשְׁלוּם הַגְּמוּל אֲשֶׁר גּוֹמֵל הוּא יְתַבְרַךְ עִם הָאָדָם אֲשֶׁר פָּדָה אֶת נַפְשׁוֹ מִן הַצָּרָה הַהִיא, וְהַהוֹדָא לְשִׁמּוֹ הוּי לְתַשְׁלוּמִין,

וּכְמֵאָמַר הַפְּתוּב (תהילים נו ג.) 'אֲשַׁלֵּם תּוֹדַת לְךָ'.

וְהַרְאִינוּנִים ו"ל פְּרָשׁוּ 'אַרְבַּעַה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת' (ברכות נד:), דְּטַעַם דְּנִקֵּט 'צְרִיכִים' וְלֹא 'חִיבִים', לְרַמֵּז כִּי בַעַל הַנֶּסֶם הוּא צְרִיף לְאוֹתוֹ דְּבַר, שְׁאֵם לֹא יִשְׁלַם לָהּ יְתַבְרַךְ בְּהוֹדָאָה מִנְּכָה לוֹ מִזְכִּיּוֹתָיו, דְּכָל מִי שְׁנַעֲשֶׂה לוֹ גַּם מִנְּכִינִין לוֹ מִזְכִּיּוֹתָיו, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב 'קִטְנֵתִי מִכָּל הַחֲסָדִים', אֲכֵן עַל יְדֵי הַהוֹדָאָה לוֹ נִתְּנָה פְּרִיעָה, וְנִכְּה לֹא יִנְכָּה מִזְכִּיּוֹתָיו. (פר' בשלח)

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן

רבי שמשון חיים נחמני זצ"ל
גדל זכות ההודאה שמתרכבים זכיותיו של האדם ואין מנכים לו מאומה

כָּל מִי שְׁנַעֲשֶׂה לוֹ גַּם וְאוֹמֵר שִׁירָה מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וְגִדּוּל זְכוֹת הַהוֹדָאָה שְׁלֵא יִנְכּוּ לוֹ כְּלוּם, כְּדִכְתִּיב (תהילים קז א) 'הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב', כְּשִׁיּוּדוֹ לָהּ עַל הַטּוֹב שְׁעוֹשֶׂה לָּהֶם, יִתְרַבֶּה זְכוּתָם וַיִּתְקַּם 'לְעוֹלָם

מעשי צדיקים

חֲסָדוֹ בְּהֶם, וְלֹא יִנְכּוּ לָהֶם כְּלוּם. (פר' יתרו)

שִׁפְתַּת אֲמַת

רבי יהודה אריה ליב אלטר מגור זיע"א
על ידי הכנעה והבושה נשארים כל הזכיות

קִטְנֵתִי מִכָּל הַחֲסָדִים. מוֹרֵי זְקִנִי ו"ל הַגִּיד בְּשֵׁם הָרַב מְלוּבְּלִין, כִּי גַם מַה שְׁקִטְנֵתִי הוּא עַל יְדֵי הַחֲסָדִים [וכו'], פְּרוּשׁ כִּי מִכָּל חֲסֵד צְרִיכִין לְבֹא לְהַכְנִיעַ וּבּוֹשָׁה, עַל יְדֵי שְׁמִבְיָנִים שְׁאִין זֹכִינִין לָזֶה רַק בְּחֲסָדוֹ יְתַבְרַךְ [וכו'].

וְנִרְאָה דְּכָמוֹ דְּאִיתָא (נדרים כב.) שְׁמִי שְׁסוּמָךְ עַל מַעֲשֵׂי מִבְּקָרִין פְּנִקְסוֹ, כְּמוֹ כֵן לְהַפּוּךְ, שְׁמִי שְׁמִכִיר שְׁמָה שְׁעוֹשֶׂה לוֹ הַשִּׁי"ת הוּא רַק בְּחֲסֵד עֲלִיּוֹן, עַל יְדֵי זֶה אִינוּ נִחָשֵׁב לוֹ זֶה מִזְכִּיּוֹתָיו. וְזֶה שְׁאֵמַר קִטְנֵתִי מִכָּל הַחֲסָדִים שְׁלֵא בָּא לוֹ גְּאוּהָ ח"ו, רַק אֲדַרְבָּה נְתוּסָף לוֹ הַכְנָעָה, וְעַל יְדֵי זֶה נִשְׂאָר לוֹ כָּל זְכִיּוֹתָיו.

מִסְפָּר שְׁיַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁלַח מִנְּחָה לְעֲשׂוֹ אַחִיו, עֲדָרִים שֶׁל עֲזִים, גְּמָלִים, פְּרוֹת וְעוֹד, כֹּל יְמֵי הַתְּקִשְׁתִּיתִי לְהַבִּין מְדוּעַ לֹא שֶׁלַח יַעֲקֹב בְּמִנְחָתוֹ גַּם עֲדָר כְּלָבִים, שְׁיִשְׁמְרוּ עַל עֲדָרֵי הַבְּהֵמוֹת, הַיּוֹם רְאִיתִי מַעֲשֶׂה וְעַמְדָתִי עַל טַעֲמוֹ שֶׁל דְּבַר, יַעֲקֹב אָבִינוּ יְדַע שְׁדַרְכָּם שֶׁל כְּלָבִים לְבָרַח מִן הַמִּנְחָה. (הראשון לטוולת בריסק)

וַיִּתֵּנָה יַעֲקֹב לְבָדוֹ נִיאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשִּׁחַר (לב נד)

בְּרִדְפֵתוֹ אַחַר הַמִּשְׁכָּלִים עוֹקְרֵי הַדָּת, תַּקַּף הַחֲתָם סוֹפֵר זצ"ל בְּחִרְפּוֹת אֶת אַח"ר, הוּא אֶהְרֵן חוּרִינְר רִבִּינְר, רִבָּה שֶׁל הָעִיר אֶרְאָד שֶׁהָפֵךְ לְשׁוֹפְרָם שֶׁל הַמִּשְׁכָּלִים, הַתְּחִיל בְּהַכְשֵׁר מִיַּד דָּגִים וְעוֹפוֹת שְׁכִשְׁרוֹתָם מִפְּקָפְקָת, הַמִּשְׁיָף בְּהַפְּיִכַת בְּתֵי הַכְּנֶסֶת לְהִיכְלוֹת דְּמוּיֵי כְּנִסְיוֹת, בְּשִׁנּוּי מְקוֹם הַבִּימָה וְלוּוֵי נְגִינַת עוּגָב גַּם בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ וּמְקַהֲלוֹת נְשִׁים, וְעַד לְעִקְרֵית חֲלָקִים נְכַבְּדִים מְסַח הַתְּפִלָּה וְהַתְּהַלּוֹתָהּ בְּשִׁפְהַ הַגְּרָמְנִית.

גִּבַּב אַח"ר רְאִיּוֹת שֶׁל הֶבֶל לְהַתְּרִי, וְהַדְּפִיסָם בְּקוֹנְטְרָס בְּשֵׁם אֹר נְגָה, הַחֲתָם סוֹפֵר יֵצֵא כְּגִידוֹ בְּכַמָּה מִתְּשׁוּבוֹתָיו וְכַתֵּב, מִצִּינוֹ בְּגִמְרָא (חולין זא.) שְׁתֵּי דְעוֹת

זֶה אֲשֶׁר דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׁרַמְזוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּדַבְּרָיו לְעֲשׂוֹ, מִחֲמַת שְׁעַם לְכֵן גְּרַתִּי, לְכֵן 'תְּרִ"ג מִצְוֹת שְׁמַרְתִּי, יְכַלְתִּי לְשִׁמּוֹר בִּתְּנֵה שְׂאֵת אֶת כָּל הַמִּצְוֹת, כִּי כָּל הַקְּדָשָׁה שְׁהִיָּתָה בְּמַחְצַת הַרְשָׁע נִדְבָּקָה בִּי. (מסור ברוך)

מִנְחָה הִיא שְׁלוּחָה לְאֹדְנֵי לְעֲשׂוֹ וְהֵנָּה גַּם הוּא אַחֲרֵינוּ (לב ט)

פַּעַם נִסַּע הַבַּיִת הַלְוִי מִבְּרִיסק זצ"ל בְּרַכְבַּת עִם יְהוּדִים נוֹסְפִים, כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת מִנְחָה וְהַיְהוּדִים הַתְּקַבְּצוּ סָבִיב מְקוֹם מוֹשְׁבוֹ שֶׁל הַבַּיִת הַלְוִי כְּדִי לְהַתְּפַלֵּל בְּצַבּוּר, קָמוּ שְׁנֵי מִשְׁכָּלִים שֶׁהִיוּ בְּכָלל הָעֲשָׂרָה לְהַשְׁלִים אֶת הַמִּנְגֵן וַיִּצְאוּ מֵהַקְּרוֹן, כִּי בְּטַל הַמִּנְגֵן וְכָלָם נֶאֱלָצוּ לְהַתְּפַלֵּל בַּיַּחֲדוּת.

אַחַר שְׁסִימוֹ הַיְהוּדִים תְּפִלָּתָם חִזְרוּ הַשְּׁנִים לְקָרוֹן וְתַפְּסוּ מְקוֹמוֹתֵיהֶם, כְּמוֹכֵן שֶׁהַתְּנַהֲגוֹתָם גְּרָמָה לְבַיִת הַלְוִי צַעַר רַב, בִּינְתָיִם בְּקִשׁוֹ אַחָדִים מֵהַבַּיִת הַלְוִי שְׁעַד שְׁיִגִיעַ זְמַן תְּפִלַּת עֲרַבִית, יֹאמֵר לְפָנֵיהֶם דְּבַר תּוֹרָה מִפְּרִשַׁת הַשְּׁבוּעַ, שְׁהִיָּתָה אִזְ פְּרִשַׁת וַיִּשְׁלַח.

פָּתַח הַבַּיִת הַלְוִי בְּקוֹל כְּדִי שְׁדַבְּרִי גִיעוּ גַם לְאֲזִנֵי הַמִּשְׁכָּלִים, בְּפְרִשַׁת הַשְּׁבוּעַ

וַיִּצוּ אֲתֶם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֹדְנֵי לְעֲשׂוֹ כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לְכֵן גְּרַתִּי וְאַחַר עַד עֲתָה (לב ז)

בְּרַשִׁי, דְּבַר אַחַר גְּרַתִּי בְּגִימְטְרִיא תְרִ"ג, כְּלוֹמַר עִם לְכֵן הַרְשָׁע גְּרַתִּי וְתְרִ"ג מִצְוֹת שְׁמַרְתִּי, וְלֹא לְמַדְתִּי מִמַּעֲשֵׂי הַרְעִים.

דָּנַשׁ הַרַה"ק הַמְּקוֹר בְּרוּךְ מַסְעֵרֵט וַיִּזְנִין זִיע"א, חז"ל דָּרְשׁוּ עַל פְּסוּק זֶה, עִם לְכֵן גְּרַתִּי וְתְרִ"ג מִצְוֹת שְׁמַרְתִּי וְלֹא לְמַדְתִּי מִמַּעֲשֵׂי הַרְעִים, אֲךָ לְכַאוּרָה אִינוּ מוּבָן הִיכּוֹ נִרְמְזָת בְּכַתּוּב דְּרִשַׁת חז"ל זו.

וַיְבֹאֵר עַל פִּי הַמְּסַפֵּר מִזְקֵנֵי הַרַה"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל מְרוֹזִין זִיע"א, שְׁאָחַד מַחֲסִידוֹ נִסַּע לְוִינָה בְּעֵינֵי עֶסְקִיו, בְּשׁוּבוֹ הַתְּעַנְנוּ הַרְבֵּי עַל מַעֲשֵׂי בְּשִׁהוֹתוֹ בְּוִינָה, וְהַחֲסִיד הַשֵּׁיב, "אִינִי מִבִּין מְדוּעַ, אֲךָ הָאֲמַת שֶׁהַרְגַּשְׁתִּי בְּוִינָה הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוּלָּה לְקִיוִם הַמִּצְוֹת, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּבִית".

הַשִּׁיב הַרְבֵּי מְרוֹזִין, "אִין בְּכָךְ פְּלֵא וְהַרְגַּשְׁתְּךָ מוּנְנָת, בְּכָל מְקוֹם שׁוֹרְרַת כַּמּוֹת קֹדְשָׁה מְסֻיֶמֶת, וּבְוִינָה הַבִּירָה הִיא אִינָה מוֹצֵאת בְּמָה לְהַתְּדַבֵּק, כְּשִׁמְצָאָה בְּמְקוֹם יְהוּדֵי יִרָא שְׁמִים, כֹּל הַקְּדָשָׁה נִדְבָּקָה בּוֹ, מַה שְׁאִין כִּי בְּמִקוֹמְךָ בְּבִית, הַקְּדָשָׁה מִתְּחַלֶּקֶת בֵּין כָּל הַשׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת".

התחברותו לחבורת המברחים שרגם פורקי על היתה לו לרועץ, הוא למד ממעשיהם הרעים ונסחף אחריהם, וירד מדחי אל דחי. אשתו לעמתו היתה אשה כשרה ויראת שמים, אחר שהלפו כמה שנים ולא נושעו בילדים, קמה ונסעה אל הרה"ק **רבי מאיר מפרימשלן** זיע"א, לבקש את ברכתו להושע בזרע של קימא.

צוה עליה הרבי שתאמר לבעלה שבפעם הבאה יצטרף אליה לנסיעה ויבוא יחד לפרימשלן, אך נתן שמעון שהיה רחוק מאד, הגיב בזלזול על בקשת אשתו להצטרף לנסיעה אל הרבי, כשהגיעה האשה בשנית למעונו של רבי מאיר, פרצה בבכי תמרורים ושפכה את שיח לבה, עד מתי, ומה אשמתה שבעלה אינו מוכן להגיע אל הרבי.

אמר לה הרבי, "תאמרי לבעלך שיבוא לכאן, אם ימאן ויסרב לשמע, תאמרי לו, מאיר'ל רואה יודע שנתן שמעון עבר עברה חמורה ביום ל"ג בעומר, יום קדוש לישראל, במקום פלוני בעירה גאלנץ".

משחזרה האשה ומסרה לבעלה את דברי הרבי, אהזו פחד ורעדה ומיד נעתר לבקשתה והסכים לנסע לפרימשלן. נתן שמעון חשש מתגובת חבריו הרעים, איך יפרשו את נסיעתו לצדיק, ומאידך גיסא היה חייב לתת להם הסבר לפשר העדרו בימים הבאים, על כן הודיעם שהוא נוסע למספר ימים ללעמברג, היא לבוב.

כשהגיע למעונו של הרבי בפרימשלן, הושיט לו הרבי ידו לשלום ושאל לשמו, והוא השיב בראש מרפון, "נתן שמעון בן רבקה רייזל", המשיך הרבי ושאל, "מהיכן", "מהעירה שאץ הסמוכה לטשרנוביץ".

איה הגעת לכאן, שאל שוב והרבי ענה, "הגעתי במיוחד לפרימשלן לבקש ברכה, זה מספר שנים שעדיין לא נושענו בזרע של קימא, על כן באתי לבקש ברכה לישועה", ובתוף הדברים הניח על שלחו הרבי פדיון נפש בסכום גדול.

נענה הרבי ואמר, "מאיר'ל לא אומר שקר ולא אוהב שאומרים שקר, מאיר'ל רואה שלא נסעת לפרימשלן אלא ללעמברג", הושיט לו חזרה את פדיון הנפש, ואמר, "חזר לביתך ובפעם הבאה כשתרצה לבוא לכאן, אל תתבייש מחבריה, תאמר להם במפרש שאתה עומד לנסע לפרימשלן".

הגבול הרוסי והגיע לרומניה, ומיד הגשה בקשת הסגרה לרומניה, להעביר את הרבי לידי הרוסים מבקשי נפשו.

על ראשו של הצדיק רחפה סכנה גדולה, האשמות כבדות מטלות עליו, ואנשי הצאר זממו לשלחו לשנים רבות לארץ גזרה. מקרבי הרבי אנשי שררה ועסקני צבוא התאספו לטכס עצה נגד הסכנה המרחפת והחלט להבריח את הרבי במהירות לאוסטריה, אך נתקלו בקשיים, כיצד להבריחו ללא מסמכים ואשרת כניסה לאוסטריה.

בצר להם פנו בבקשת עזרה ממברחי יהודי מנסה בשם נתן שמעון קליגונפר, ובקשוהו להרתם לפעלת הצלת הרבי בדחיפות, בשמע נתן שמעון שמדבר על רבי ישראל מרוז'ין התלהב מאד, ומיד הביע הסכמתו ורצונו להושיט יד ועזרה.

על אתר נכנס לפעלת ההצלה, נסיון רב היה ברשותו, ונהירין לו השבילים והדרכים המפתלות בין ההרים והגבעות של רומניה, לא חלפו מספר ימים עד שהגיע נתן שמעון והעמיס את הרבי על כתפיו הרחבות, חצה עם הרבי את הנהר החוצץ בין רומניה לאוסטריה, והביאו לחוף מבטחים, לעירה קאמפלינג הסמוכה לגבול.

כרב העירה הקטנה שמש אותה עת זקני רבי מרדכי גרוסמן זצ"ל, את השבת הראשונה באוסטריה עשה הרבי בביתו ולכבודו הגיעו לשבת בבית שלושה אורחים חשובים, הרה"ק **רבי חיים מקאסוב התורת חיים** עם בנו **הצמח צדיק רבי מנחם מענדל מויז'ניץ**, חתנו של הרוז'ינר שהיה באותו זמן חתן לפני החתנה, והרה"ק **רבי שמעלקא מסאסוב** בנו של הרה"ק **רבי משה לייב מסאסוב** זיע"א.

מה היתה הסבה שהמברחי נתן שמעון פה התלהב, ומיד מוכן היה לסכן עצמו ולהכנס לפעלת ההצלה של הרבי מרוז'ין, התשובה טמונה במעשה פלא, שהתרחש כמה שנים קודם לכן.

במקורו גדל נתן שמעון בבית של תורה והתחנך על מבועי החסידות, זכה להקים את ביתו עם אשה צדקנית חדורת אמונת צדיקים וחכמים, בחפוש אחר פרנסה התחבר לחבורת מברחי גבולות ומעסק זה עשה חיל, על כל סחורה שהצליח להבריח למדינה הקרובה קבל אחוזים גבוהים, וכעבר תקופה קצרה התעשר מאד.

אודות התאבקות יעקב בשרו של עשו, לדעה אחת פעובד כוכבים נדמה לו, ודעה שניה, פתלמיד חכם נדמה לו.

בידענו שבכל מחלקת של חכמינו אלו ואלו דברי אלקים חיים יש להבין, כיצד נתן לישוב את שתי הדעות המנגדות, אך באמת אין בכך סתירה, כרב רפורמי נדמה לו, והרי זה גוי גמור המתלבש באיצטלא של תלמיד חכם. (מסרתיו אט לזוט)

כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל (לכ כט)
שח רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, ידוע ומפורסם פרשת השתלשלות מאסרו של הרה"ק **רבי ישראל מרוז'ין** זיע"א, היה זה בתקופת שיא פריחת מלכות רוז'ין, מאות ואלפים באו לחלות את פני הרבי, אדמו"רים וגדולי הרבנים הגיעו לבקר בהיכלו, ושמו נשא בסלודין בכל קהלות הקדש.

חבורת משכילים אנשי בליעל, התקבצה באותה עת, שעיניהם צרה היתה בהתפתחות ורחבת גבולות הקדשה ובהרמת קרן החסידות, גמרו אמר לחפש את כל הדרכים העקלקלות כדי להרס ולמוטט ח"ו את החסידות המעטייה, ובדעק לירות חצים, להעכיר את שמו הטוב והקדוש של הרבי מרוז'ין.

שלחו אנשי בליעל הללו את חרצבות לשונם בהלשנות חמורות בפני הצאר בפטרבורג, כביכול מכין עצמו הרבי להכתירו כמלך ישראל, והרי זו אשמה חמורה ביותר כאלו חותר נגד המלכות, להוכיח את אמינות דבריהם שלחו העתק מכתב ששלח אחד מהחסידים לרבי, בו פתח, "שתבח שמך לעד מלכנו".

בנוסף העלילו כי הרבי אוסף תדיר כספים מקפזות רבי מאיר בעל הנס, ושולח אותם לארץ ישראל דרך טורקיה, במטרה לבסס את מלכותו.

לאחר ההלשנה הכבדה אסרו את הרבי, למעלה משנתיים ימים ישב בבית המאסר בקיבו, אחר מיד שיצא לחפשי וטרם הספיק לאזר כחות מרב היסורים שעברו על ראשו, קבל ידיעה סודית שאנשי הצאר הרוסי עומדים להכניסו שנית תחת סורג ובריח.

בהתעצות עם מקרבו החלט להעבירו למולדובה אשר ברומניה, אך אחר תקופה קצרה הגיעה הידיעה לפטרבורג כי הרבי מרוז'ין הבריח את

נתן שמעון עמד המום למשמע אָזְנוֹ, לראות במוחש את רוח קדשו של הרבי היודע ורואה את כל מה שעבר עליו. בפנים נפולות ומבישות עזב את חדר הרבי ונסע הביטה, אחר מספר ימים תכנן את נסיעתו שוב, נגש לחבריו ומכיריו והודיעם מפרשות שהוא עומד לנסע אל הרבי מפריםשלאן, החברים צחקו עליו שפתאום נעשה חסיד ונסע לרבי.

לקראת שבת פרשת עקב הגיע נתן שמעון לפריםשלאן, בשבת בבית מדרשו של הרבי עמד במערב בית המדרש, והרבי שקרא לעליות וגם שמש כבעל קורא, קרא לו לעליה הראשונה במקום כהן.

בפסוק השלישי הרים הרבי קולו, 'ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך', ובכך סיים את העליה, פתח במי שברך, וכשהגיע לומר "בעבור שיתן", הפנה את מבטו לנתן שמעון שרצה לנקב בסכום נכבד.

לפני שהספיק להוציא מפיו את הסכום, הרבי המשיך ואמר, "בעבור שגדר לעזר לישראל", תפיש בזרועותיו הקדושים את נתן שמעון והחל לנענע אותו כמנוענע לולב, ובקול שאגה צעק, "אתה יודע מה הפרוש ישאל, 'כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל', את 'הישראל' הזה שגלחם עם המלאך היצר הרע, לו צריך לעזר, אחר חזר ואמר, "תזכר לעזר לישראל".

בתקופת השנה חבקו נתן שמעון ואשתו בו. כשהגיעו יצת העסקנים לנתן שמעון ובקשוהו לעזר לרבי ישראל מרוז'ין, נזכר בכל המעשה שהיה עמו ובהבטחה בעבור שיעזר לישראל, הוא נרתם מיד, והיה שליח טוב להצלת הרבי ולהבריחו לגבול מבטחים. (גב ישראל)

קח נא את בהקתי אשר הבאת לך כי חנני אלקים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח (גב יא)

אדם צעיר וחסר נסיון חיים, ירש מאביו סכום גדול של עשרת אלפים דינרי זהב, מששמעו זאת, נתחברו עמו כת של לצים ריקים ופוחזים ובכל לילה היו מזמינים אותו אל ביתו של אחד מהם, שם היו משקים אותו יין ומאכילים אותו מיני מגדנות.

בעודו שתיי היו משחקים עמו בקביה, אך מאחר ולא היה בקי ברוי המשחק, לא הבחין כיצד כל כספו עובר ידים לידי חבר מרעיו הלועגים למשבתו, שבגוסף היו אוכלים ושותים עמו כל

הלילה, אך מתוך יינו לא הבחין כי הוא אשר משלם בעד כל המשטה.

בעבר זמן לא רב, לא נותרה בכיסו של המסכן ולו פרוטה אחת, כאשר ראו פת הלצים כי כן, החליטו כי למרות זאת מגיע לו שיזמינו אותו פעם אחת נוספת למשטה מפאר, והפעם על חשבונם.

שלחו לו שליח כי יבוא הלילה אל המשטה אשר הכינו, אולם האיש סרב לבוא, "מדוע אינך הולך", תממה אשתו, "ומה הרוחתי בכל הלילות שהלכתי", השיב לה בעלה בשאלה.

"הלואי היתה מחשבה זו נכנסת בראשך לפני מספר לילות", אמרה, "אז היה נשאר בידך מעט שארית פליטה מכל כספך, אולם עכשו מה יש לך להפסיד, אדרבה תרויח שתאכל ותשתה בחנם".

כן הוא גם הנמשל, אמר **רבי יוסף חיים מברגדא** זצ"ל בעל **הגן איש חי**, בעת שראה עשו את המנחה, חשש שמא יעקב מטמין לו פח ומבקש לקחת ממנו דבר מה, משום כך לא רצה לקבלה.

השיב לו יעקב ואמר, 'קח נא את ברכתי אשר הבאת לך', אין פונתי לטל מידיך מאומה משום 'כי חנני אלקים', בכל הדברים שאני צריך, וכי יש לי כל, לא נותר בידי עוד דבר שאחפץ בו. (דרשות הגן איש חי)

ואציה נא עמך מן העם אשר אתי (גב טו)

כל ימיו גלחם הרה"ק **החזושי הרי"ם** זיע"א בחריפות נגד המשפילים ובאי כחם, מנע מהם כל דריסת רגל בקרב מחנה בית ישראל, ועקר מהשרש כל מקום בו נסו להסוות את ארסם המרעל והמסכן.

באותם השנים נצרך היה חכמה עמקה עבור המלחמה נגד עוקרי הדת, ההבחנה לדעת מי נמשך אחר דעות פוזבות לא היתה דבר של מה בכך, מצויים היו אי אלו שהסתובבו בבתי מדרשם של החסידים מעטרים בזקן ובפאות, אשר כבר הציצו בספרים חיצוניים ונפגעו בדעות זרות.

ספרו בשם צדיקים אודות כח ההבחנה המפלא ששרר בבית מדרשו של רבו, הרה"ק **רבי מנחם מנדל מקאצק** זיע"א, כי בשעה שהתחיל הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א בהפצת דרך החסידות בא השטן בטענה, מה יעשה מעתה,

כיצד יוכל להטעות את ישראל מול כח קדוש זה.

ענו לו משמים כדברי עשו הרשע ליעקב, 'אציגה נא עמך מן העם אשר אתי, נתנו בידו את הרשות להציג אנשים ונציגים משלו, שיתהלכו בתוככי החסידים.

כך אמרו תלמידי הבעל שם, אך בקאצק השיבו לדברי השטן כדברי יעקב אבינו לעשו, 'למה זה, והניחו לעצמם את הפלים להבחין מי הם נציגי השטן, בכך יכלו למנע מהם דריסת רגל בהיקלי התורה והחסידות.

נוסף על הטעיה זו, היתה סכנה גדולה מצד אלו שהציגו פרוץ תמים והסתירו רע מזמתם וארסם המור, כך שלא ידעו הכל להשמר מפניהם, כפי שאמרו בשם הרבי מקאצק בפרשת בלעם הרשע.

שאל הרבי מקאצק, 'היתכן שלא ידעו בני ישראל להבחין שיש בסביבתם קלפה קשה כבלעם הרשע, ויחלישו הם את כחו', ותרץ על פי המבאר בגמרא (סנהדרין סה), שהיה בלעם חגר, עור, ונמוך קומה. **הם** ראו מסתובב מהר לגבעה כמר קטן, חגר עור וחרש, הכי העלה אי מי בדעתו שיש בו ממש. אך האמת שהיתה זו קלפה גדולה וקשה, עד כדי שנצטרך שיהא הקב"ה מהפך את הקללה לברכה. (ממענות אריות)

ולמקנהו עשה סכת (גב יז)

כח הצמצום וההסתרה של הרה"ק **הצמח צדיק מוויז'ניץ** זיע"א היה עצום. גליל ראש השנה אחר תפלת ערבית, היה החסיד ר' יצחק דוד פוקס מוילחוביץ נסער כלו מתפלתו של הצמח צדיק ולא יכל לשקט.

ברב להט זעק, "מה רוצה ממני הרוצח האדם הזה", כשכונתו אל הצמח צדיק שהיה זקנו אדם, והמשיך, "הוא משלב ידיו זו בזו בתוך השרוולים, נשען על העמוד ואומר 'לדוד מזמור', כל הצבור מוריד נחלי דמעות מכח תפלתו, ואלו הוא מרשה לעצמו לפהק".

על פי זה פרש נינו הרה"ק **האמרי חיים מוויז'ניץ** זיע"א את הפתוב (גב יז) 'ולמקנהו עשה סכת', סכות מלשון אתפסטיא, כל קניניו הרוחניים של יעקב אבינו עליו השלום היו באתפסטיא, בכח הצמצום. (שרפי חודט)

פרשת וישלח

חינוך הבנים בדרך ישראל סנא

באותם ימים השיירות לא היו מצויות כדרך שמצויות בימינו. אם חשקה נפשו של אדם כהיום הזה לנסוע מעיר לעיר או מארץ לארץ הרי שאפשרויות רבות מזומנות לו: יכול הוא לנסוע במכונית או באוטובוס, ברכבת או במטוס. גם המחירים אינם יקרים והדרכים מלאות עד אפס מקום. לא כך היה בדורות הקודמים: את הנסיעות היו עושים בעגלה או בכרכרה, ומעוטי היכולת אף זה לא היה בידם והיו מכתתים את רגליהם בקושי רב. הדרך הייתה ארוכה והתנהלה בעצלתיים.

אם בערים גדולות הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה בעיירות קטנות ונידחות שדרכי הגישה אליהם לא היו סלולים והדרכים היו בוציות ומלאות מהמורות. כיון שכך, כאשר היה נודע כי הנה אחד היהודים בעיר מבקש לנסוע למקום פלוני שאין דרך רגילה ופשוטה לבוא לשם והוא שוכר עגלה או כרכרה להגיע למחוז חפצו, הרי שכל אלו שהיה להם עניין באותו מקום היו מבקשים להצטרף תמורת מחיר מלא או תשלום סמלי.

כך בדיוק היה בשעה שנודע באחת העיירות הרחוקות שאחד מהתושבים מתעתד לנסוע יחד עם בנו אל העיירה ראדין, מקום ביתו נאווה קודש של גאון ישראל הישיש, רבינו החפץ חיים זיע"א, כדי לבקש את ברכתו עבורו ועבור בנו. אותו אדם, ירא שמים בתכלית ומדקדק במצוות, היה משקיע מאוד בחינוך בניו, ועלה לרצון לפניו כי ברכת הכהן הגדול מאחיו תסייע לבנו לעלות ולהתעלות במעלות התורה והיראה. משגמלה בליבו ההחלטה כי הדבר ראוי, לא חס על ממונו והזמין עגלה מיוחדת עבור המסע הארוך.

אחד משכניו שהשמועה על הנסיעה לראדין הגיעה לאזניו, מיהר לבוא ולבקש כי יש ברצונו להצטרף למסע ארוך זה. אף הוא מבקש לקבל את ברכתו של החפץ חיים, והוא מוכן להשתתף בעלויות הנסיעה כפי חלקו.

לא היה זה סוד שאותו יהודי שביקש להצטרף לנסיעה פוטר לאחרונה מעבודתו בה עבד שנים רבות. בית החרושת המקומי שהעסיק את האיש, ואף שילם לו משכורת

נאה על עבודתו, נקלע לקשיים תקציביים ונאלץ לסגור את שעריו, כשכל עובדיו מצאו את עצמם מחוסרי עבודה.

תחילה השתמש האיש בכספי חסכוניותו המועטים כדי להאכיל את משפחתו ברוכת הילדים, אולם הם אזלו עד מהרה, והוא הגיע עד פת לחם רח"ל. כוחו הגדול של הצדיק היושב בראדין היה נודע לכל כצדיק גוזר והקב"ה מקיים, מכל עבר נהרו רבים לקבל את ברכתיו הקדושות, ויהודי זה האמין שברכתו של הצדיק תסייע לו למצוא עבודה חדשה ולזכות לפרנסה בהרחבה.

סיבה נוספת הייתה לאותו יהודי לנסוע לעיירת ראדין: בנו בכורו לומד היה בישיבת ראדין, שוקד על משנתו ועושה בה חיל. עקב המרחק הרב בין עיירת מגוריו לראדין, מעולם לא ביקר האב את הבן בישיבה. עתה נראתה לו הנסיעה כהזדמנות נאותה לפגוש את בנו אותו כבר לא פגש זמן רב. בתוככי ליבו ידע האיש כי מבן זה עתיד הוא לרוות נחת יהודית אמיתית, מאחר ורק הוא למד בישיבה תורנית שהתנהלה בדרך המסורה לנו מדור לדור. את שאר בניו שלח האיש לרכוש ידע והשכלה בבתי ספר, והם כבר החלו לעשות כל מה שליבם חפץ ולפרוק מעליהם עול תורה ומצוות.

תירוצים שונים ומשונים היו לו לאיש על מעשה מחפיר זה של 'העברת בניו למולך' הכפרני והוצאתם לתרבות רעה, כשבמרכזם עלה הטיעון כי הוא מבקש שלפחות לבניו יהיו אפשרויות למצוא עבודה טובה ולהתפרנס בכבוד. ילמדו אלה בבתי הספר הממלכתיים, ירכשו ידע ומקצוע, ידעו את שפת המדינה כהוגן, ישתלמו במדעי החשבון וההנדסה, וכך יעלה בידם להשיג עבודה המכבדת את בעליה ומכניסה לו משכורת נאה בה יוכלו לכלכל את משפחתם.

עם זאת, גם האבא ראה והכיר את ההבדל התהומי הפעור בין בנו הגדול הלומד בישיבת ראדין, על חזותו היהודית והישיבתית, לבין בניו האחרים ששינו את שמם לשונם ומלבושם, והלכו פרא בשובבות לבם. הללו האכילו אותו מרורים בכל פעם שחזרו מבית ספרם, התחצפו אליו ורק דרשו ממנו כספים לרוב, כשעקב מצבו לא היה לו לספק אותם. האיש התגעגע לנחת יהודית אוטנטית כמו זו שהוא קיווה לקבל

אצל בנו הלומד בישיבה. ההחלטה איפוא לנסוע לראדין הייתה בעתה ובזמנה. אין לו כרגע עבודה שמחייבת אותו להישאר בעירו. ואדרבה, בראדין, אצל החפץ חיים, הוא יוכל לקבל ברכה על מציאת עבודה ופרנסה טובה. שם גם יפגוש את בנו בכורו לשיחה יהודית נינוחה.

הדרך הארוכה לראדין עמדה להסתיים ובתיה הקטנים של ראדין נראו קרובים יותר ויותר. כבר במהלך הדרך נמנו הנוסעים וגמרו כי בהתאם לכלל המפורסם 'מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה', הרי שתיכף ומיד עם בואם לראדין, משימים הם פעמיים אל ביתו נאווה קודש של החפץ חיים כדי לזכות לראותו ולקבל את ברכתו. לא נדע מה יילד יום והאם גם מחר יסכימו באי הבית כי נכנס אל הצדיק, ומכיון שזו היא תכלית נסיעתנו, הרי שלפני הכל עלינו להיות אצל החפץ חיים ורק לאחר מכן נלך אל האכסניה ואל שאר העניינים אותם אנו מבקשים לסדר.

בחרדת קודש נכנסו השלשה אל תוך חדרו הקט של החפץ חיים. תחילה התקרב האיש שבא יחד עם בנו, והם קיבלו את ברכת החפץ חיים כפי שציפו וקיוו. החפץ חיים האציל עליהם 'ברכת כהנים' להתעלות בתורה ובמעשים טובים. השכן עמד מהצד, מחריש ומחכה לתורו. כשהאב והבן סיימו, החליט האב כי הוא מבקש גם בעד חברו: רבי, הגיע איתי עוד יהודי מעיירתי, לאחרונה פיטרו אותו מעבודתו, משפחה ברוכת ילדים לו, ויש ברצונו לקבל ברכה לפרנסה טובה בהרחבה.

החפץ חיים לא חנן אותו במבט. הצדיק הישיש השפיל את עיניו והחל מדבר כאדם המדבר לעצמו. הדברים נאמרו בלחש יחסית אך הם נשמעו היטב באזני כל הנוכחים בחדר:

כשהייתי ילד קטן ולמדתי אצל המלמד ב'חיידר' הייתה אמי הצדקת שולחת אותי עם אור הבוקר ללמוד תורה. באהבה רבה הייתה אמי מכינה לי פרוסות לחם למאכלי במשך היום ואורזת אותם בתוך תיק בד שאותו נשאתי בחדווה. כך היה מדי יום ביומו, כשהלכתי אל ה'חיידר'. אולם דעו, הרים החפץ חיים מעט את קולו, כי בימים שלא הלכתי ל'חיידר', מכל סיבה שלא תהיה, לא קבלתי את התיק עם פרוסות הלחם...

נמצאנו למדים, המשיך החפץ חיים ואמר, שכל מי שהולך 'לחידר' מקבל את הלחם! אם רצונו של אדם בפרנסה טובה - עליו לשלוח את הילדים אל ה'חידר'...

האיש קפא על מקומו בתדהמה לשמע דברי רוח קדשו של החפץ חיים שראה באספקלריא המאירה את הסיבה שבשלה אין לו פרנסה: בניו הרועים בשדות זרים. עדיין היה כבד ליבו לקבל את ההחלטה האמיצה והמתבקשת: להוציא את הילדים מבתי הספר החילוניים ולשלוח אותם לתלמודי תורה. הוא ניסה ללמד על עצמו זכות ולקבל את ברכת הפרנסה למרות זאת. האיש התקרב ואמר לחפץ חיים כמתגונן: רבי, יש לי גם בן שלומד כאן בישיבה בראדין...

החפץ חיים עדיין לא הרים את עיניו ולא הסכים לקבל את דבריו: כן, כן, בן אחד שולחים לראדין, אבל את שאר הבנים שולחים למקומות פסולים... האיש החוויר לשמע הדברים הברורים שאינם משתמעים לשתי פנים, כשהחפץ חיים ממשיך ואומר: כשהולכים 'לחידר' - מקבלים לחם! שלח את ילדיך למקומות כשרים ותהיה לך פרנסה בהרחבה בס"ד.

דומיה הושלכה בחדרו של החפץ חיים ואיש לא העז לדבר ולהפריע לחרדת הקודש ששררה שם. החפץ חיים פתח את החומש שלפניו, בפרשת וישלח, והחל קורא במתינות את הפסוקים המתארים את הדורון שיעקב שלח לעשו אחיו ואת מסכת ההוראות שהוא נתן לעבדיו בשליחות זו (בראשית לב יז - כא):

וַיִּתֵּן בְּיַד עֲבָדָיו עֵדֶר עֵדֶר לְבָדוּ וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי וְרוּחַ תְּשִׂימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר. וַיֵּצֵאוּ אֶת הָרְאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגְּשֶׁךָ עֵשׂוֹ אָחִי וּשְׂאֵלְךָ לֵאמֹר לְמִי אַתָּה וְאָנֹכִי תִלָּךְ וְלָמִי אֵלֶּה לִפְנֵיךָ. וְאָמַרְתָּ לְעֵקֵב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה לְאֹדְנִי לְעֵשׂוֹ וְהִנֵּה גַם הוּא אַחֲרָיִנוּ. וַיֵּצֵאוּ גַם אֶת הַשְּׁנִי גַם אֶת הַשְּׁלִישִׁי גַם אֶת כָּל הַהֲלָכִים אַחֲרֵי הָעֲדָרִים לֵאמֹר כְּדָבָר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן אֶל עֵשׂוֹ בְּמִצְאָכֶם אַתּוּ. וְאָמַרְתֶּם גַּם הִנֵּה עֲבָדְךָ יַעֲקֹב אַחֲרָיִנוּ כִּי אָמַר אֲכַפְרָה פָּנָיו בְּמִנְחָה הַהֲלָכָה לִפְנֵי וְאַחֲרֵי כֵן אֲרָאָה פָּנָיו אוֹלִי יִשָּׂא פָּנָי.

שאל החפץ חיים, כמות השאלות והתשובות אותם לימד יעקב לעבדיו אודות פגישתם עם עשו צריכה ביאור. יעקב אבינו חושב על שורה ארוכה של שאלות: 'למי אתה, ואנה תלך ולמי אלה לפניך', והוא טורח ליידע את העבדים בתשובות המפורטות שעליהם לענות על כל השאלות: 'מנחה היא שלוחה

לאדוני לעשו והנה גם הוא אחרינו...! ועדיין לא נחה דעתו של יעקב עד שהוא חוזר ואומר זאת בפרטיות גם לשני וגם לשלישי וכן הלאה והלאה. מה פשר עניין זה?

אלא, הסביר החפץ חיים: קבלה היא בידינו שהאבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב, קיימו את כל התורה כולה, ואפילו את הסייגים ותקנות חז"ל שנקבעו עם הדורות. דבר זה למדנו ממה שאמור להדיא אצל אברהם אבינו (בראשית כו ה): **וְעֵקֵב אֶשֶׁר שָׁמַע אֲבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקוֹתַי וְתוֹרֹתַי, וּדְרָשׁוּהוּ חֲז"ל (יומא כח:):** אמר רב: קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי. ועוד אמרו (שם): אמר רבא ואיתימא רב אשי: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, שנאמר 'תורת' - אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה.

מעתה, מה מאוד יפלא על יעקב אבינו ששלח לעשו אחיו את דורון הבהמות יחד עם העבדים שהיו שלו, והלא אמרו חז"ל (בכורות ג): אמר רבי יהושע בן לוי: המוכר עבדו לעובד כוכבים - קונסין אותו עד עשרה בדמיו, וכמו שנתפרש שם הטעם: "דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצוות" - כשהעבד הכנעני החייב במצוות כאשה מצוי אצל אדונו היהודי, הרי הוא יכול ומורשה לקיים את כל המצוות שהוא חייב בהם. לעומת זאת, כשהעבד נמכר לגוי, אין האדון הגוי מניחו לקיים את המצוות, ונמצא שהמוכרו מפקיעו מהמצוות ולכן הוא נענש בקנס ממוני על מכירה זו.

יעקב אבינו השריש אמונה בהשי"ת בקרב הארץ והכניס בני אדם רבים תחת כנפי השכינה, וללא ספק גם לימד את עבדיו להכיר את בורא העולם ולעבדו. ואם פשוט הוא הדבר שיעקב אבינו קיים את כל דיני וסייגי התורה, איך הרשה לעצמו לתת את העבדים שלו כמתנה לעשו אחיו, בעוד שברור שהם לא יוכלו לקיים את המצוות ולהאמין בהשי"ת אצל עשו הרשע? איך יעקב אבינו חלילה הפקיע את עבדיו מן המצוות!?

אלא שיעקב אבינו התבונן בנפשו וידע שעשו אחיו, שהיה איש פיקח מאד, בוודאי ידרוש ויברר האם הדורון העצום של עדרי הבהמות שנשלח אליו כולל יחד עמו את העבדים שהביאו אותו אם לאו. וזהו שאמר יעקב לעבדיו: 'כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר: 'למי אתה', כלומר, אתה בעצמך, האם גם כלול אתה בתוך הדורון? 'ולמי אלה לפניך' - ולמי מיועדים החלקים השונים של הדורון? על שאלות אלו התשובה צריכה

להיות: 'ואמרת לעבדך ליעקב' - אני שייך ליעקב! כל העבדים נשארים ברשותו וכרושו של יעקב אבינו! אותו אין יעקב אבינו מוכן לתת במתנה! עלינו יעקב אבינו רוצה לשמור ולחנך בדרך טובים לתורה ולמצוות! זה בלבד הוא הדורון: הבהמות בלבד שולח יעקב אבינו כמתנה לכם. הא ותו לא.

בשל חרדתו ודאגתו של יעקב אבינו לכך שהדברים יהיו ברורים ומוחלטים שהעבדים נשארים ברשותו ואינם חלק מהדורון שנשלח, לא הסתפק יעקב אבינו בכך שהוא אמר זאת פעם אחת, אלא הוא חזר ואמר זאת שוב ושוב, בפרוטרוט, לכל אחד מהעבדים: דעו כי אינכם חלק מהדורון, דעו כי אתם חלק מאתנו ואין אני יכול לתתכם לעשו הרשע! הפנימו זאת בקרבכם, וכשישאלכם עשו דעו מה להשיב לו, אל תגמגמו לו אלא אמרו לו בשפה ברורה: 'לעבדך ליעקב' - אנחנו שייכים ליעקב אבינו.

משסיים החפץ חיים את דבריו, נאנח ואמר: עד כדי כך היה יעקב אבינו זהיר על אלו שהיו תחת אחריותו, לשמור על חינוכם ולהקפיד כי ימשיכו ללכת בדרכיו. ואם כך היה אצל עבדיו, יכולים אנו לדרוש בקל וחומר ולדעת עד כמה היה יעקב אבינו זהיר על חינוך צאצאיו לשמור עליהם מכל משמר, לחנכם בדרך ה' לתורה ולמצוות, ולהשגיח שלא יסטו מדרכו. ואכן זכה יעקב אבינו וכל בניו היו למודי ה', שבטי יה עדות לישראל, תוצאה של השקעה עצומה בחינוכם.

כמה כואב הוא המצב כהיום הזה, סיים החפץ חיים את דבריו הנרגשים, שבעונותינו כי רבו יש אבות רבים הסוטים מדרכו הסלולה של יעקב אבינו ומוסרים את בניהם לבתי חינוך כפרניים, שם לומדים הם להתנכר ואף לבוז לכל דבר שבקדושה, מפקיעים אותם מהמצוות ומרחיקים אותם מדרך ישראל סבא.

נרעש האיש מאוד מדבריו הנוקבים של החפץ חיים והוא הבטיח בדחילו ורחימו כי תיכף ומיד עם חזרתו למקום מגוריו יוציא את בניו מבית הספר החילוני וישלח אותם לחינוך תורני מובהק, אל מורים יראי השם שיחנכו אותם לתורה ולמצוות.

כיון ששמע החפץ חיים את הבטחתו, הרים אליו את עיניו והביט בו בחמימות ובשמחה, האיר לו את פניו הטהורות ובירך אותו בברכות נרגשות שיזכה לגדל את כל ילדיו בחינוך טהור מתוך פרנסה בהרחבה ובשפע ברכת השם עליו כל הימים.

מילין יקדין והדושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
הבי הוד הי אביהצירא שליט"א

מִי־הָתָא חֲזָה־פָּא

חֲזָה־פָּא דְאִזְרֵיתָא
יְסוּד דְהַדְשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְרָשָׁה

שכר טוב לכובש את יצרו

כדי שיוכל לקבל שכרו בלי בושת פנים, ולפיכך ירדה הנשמה לעולם השפל כדי שתזכה בכוח מעשייה ולא בבחינת מתנה, ומטעם זה ניתן יצר הרע באדם כדי שיהיה ראוי לקבלת שכר טוב לעתיד, וקיום מצוות עשה לבדם אין בהם כל כך התגברות על היצר, ולכן השכר עבורם יש בו קצת בחינת מתנה לאדם, ודוקא ההתגברות על היצר הרע המסית את האדם למלאות תאוותיו האסורות, הוא המזכה את האדם בשכר האמיתי על שעומד בניסיון כנגד טבעו.

תכלית היצר הרע כדי שיתגבר עליו האדם

נמצא אם כן, שגם היצר הטוב וגם היצר הרע שניהם מלאכים שנשלחו לאדם כדי לסייע אותו בעבודת בוראו, היצר הטוב שליחותו לקרב את האדם לקיום המצוות, והיצר הרע שליחותו להסית את האדם לרע כדי שיתגבר עליו האדם ויזכה לשכר טוב לעתיד לבוא, כמו שדרשו חז"ל (ב"ר יד ד) על הפסוק (בראשית ב ז) 'ויצר ה' אלהים את האדם', ו'יצר' בשני יוד"ן, רמז על שני יצרים שבאדם, ועל ידי שניהם מגיע האדם לידי שלמות, ועל ידי שמתגבר האדם ואינו הולך בעצת יצרו בזה נשלם רצון כוונת הבריאה, וכמו שהמשילו בזוהר הקדוש את ענין בריאת היצר באדם לניסיון שנשלח על ידי המלך כדי לנסות להחטיא את בנו, וכיון שמתגבר הבן ועומד בניסיון מוסיף המלך עוד לאהוב אותו ומרבה את שכרו.

תיקון היצר על ידי התגברות האדם

ואדרבה בכך שגובר האדם על יצרו הוא מגביה ומרומם את היצר הרע ומשיבו אל הקדושה, ועל ידי כן זוכה היצר הרע להתעלות ולומר שירה לבוראו, כמו שמצינו אצל יעקב אבינו שבשעה שהתגבר על שרו של עשיו ביקש אותו המלאך לומר שירה לפני הקב"ה, כי מיום שנברא העולם לא היה מי שהתגבר על היצר הרע בשלמות כיעקב אבינו, וכיון שכן לא השלים עדיין היצר את שליחותו שהיא לגרום לאדם להתגבר עליו בלב שלם, ורק אחרי שהתגבר עליו יעקב אבינו נשלם תיקונו של המלאך והיה ראוי לומר שירה לפניו יתברך.

ורגע, אשר כל יצר מחשבותיו רק רע כל היום, והאדם עומד כנגדו בתחבולות מלחמה להישמר מכל מיני ניסיונות ומכשולים, היא הנחשבת כעינוי וסיגוף גדול, ומחמת כן יחשוב לו הקב"ה כל התגברות על היצר כאילו עשה מצוה בפועל, כמו שאמרו (מכות כג:) 'כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה', ובזכות כל התגברות על היצר זוכה להמשיך עליו קדושה כאילו קיים מצוה בפועל, ועל כך הוא עיקר קבלת שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא.

בריאת היצר הרע כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא

והרי כל סיבת בריאת האדם בעולם הזה היא

עיקר השכר על התגברותו במלחמת יצרו
וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לֹא וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרְךָ
יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ. וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עַלֶּה הַשָּׁחַר
וְגו' (לב כו-כז). יש להקדים ולבאר, דהנה עיקר שכר האדם לעתיד לבוא אינו על קיום מצוות עשה, אלא על ההתגברות כנגד היצר הרע המסית את האדם לחטוא, כי באמת מן היושר והראוי שיעבוד האדם את בוראו שהיטיב עמו מיום היוולדו, וכמה שיוסיף לקיים מצוות ה' לא יהיה בכך משום תשלום אפילו על אחת מכל טובות ה' עמו, וכמאמר התנא (אבות פ"ב מ"ח) 'אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לך נוצרת!'

אבל מלחמת האדם עם היצר הרע בכל עת

מִילְתָּא דְפִלְיָאָה

קודם התפילה אין לו לתלות במעשיו, לאחר התפילה יחשוש שמא ניכו לו מזכויותיו

קִטְנֵיתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֵת עַבְדְּךָ (לב, יא).

מצינו אצל יעקב אבינו ע"ה בברחו מפני לבן שהתפלל 'קִטְנֵיתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֵת עַבְדְּךָ' (בראשית לב יא) ובמדרש פרשו כוונתו שאמר 'איני כדאי' או שאמר 'כדאי אני אבל קטנתי', היינו שלמרות שידע יעקב שהיו בידו זכויות מכל מקום לא רצה ליהנות בזרוע רק מאוצר מתנת חנים, ועל כן אמר 'קטנתי' - קטן אני ואיני ראוי לינצל מיד עשיו רק ברוב חסדיו של השי"ת החונן ומרחם.

דבר נפלא הביא בערוגת הבושם (וישלח) בשם הגאון ר"א מוילנא זלה"ה, שבדאי כשמתפלל אדם להשי"ת אין לו לתלות בזכויותיו וכל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים, אבל לאחר שהושיעו השי"ת ונתן לו מבוקשו יש לו לדאוג שמא נושע בכח זכויותיו וכעת שנושע נוכח ממנו ונותר בעירום ובחוסר כל וכפי שאמר יעקב 'קטנתי מכל החסדים וגו''. ובדרך זו פירש מאמר חז"ל 'תלמיד חכם צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית' היינו שלאחר שנושע אכן יש לו לתלמיד חכם להחזיק עצמו כבעל זכויות וכעת שנושע נותר ריקן מזכויותיו וממילא עליו לאזור חיל לרכוש מחדש זכויות רבות בקיום רצון השי"ת ומצוותיו. ובזה יבוארו שני הפירושים במדרש על נכון, שאכן קודם שנושע יעקב אמר על עצמו 'איני כדאי', אך לאחר שנושע אמר 'כדאי אני אבל קטנתי' היינו שיש לי לחשוש שאכן בעל זכויות אני וכעת קטנתי בכך שנתמעטו זכויותי ונותרתי בחוסר כל, ודפח"ח.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

'ויהי לי שור וחמור' ולא הזכיר גמלים

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלָאכִים לִפְנֵי אֵל עֵשׂוֹ אָחִיו וְגו'. וַיֵּצֵא אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנָי לְעֵשׂוֹ, כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לִבִּי גֵרְתִי וְאַחַר עַד עָמָה. וְיֵהִי לִי שׁוֹר וְחֲמֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וְאֲשֻׁלְחָה לְהַגִּיד לְאֲדֹנָי לְמִצְאָן חֵן בְּעֵינֶיךָ (לב ד-ו). בשליחות ששלח יעקב אבינו ע"ה עם המלאכים אל עשו אחיו, הוא מספר טעם איחורו שכן הוא היה גר בבית לבן, וממשיך לספר על הרכוש שברשותו 'ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה, ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך'. וברש"י הביא באחד מהפירושים: 'עם לבן גרתי, גרתי בגימטריא 'תרי"ג', כלומר עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים. הקשה המשך חכמה מדוע לא הזכיר שהיו לו גם גמלים, הלוא מצינו להלן (פסוק טז) שכאשר שלח לו מנחה היו לו גם גמלים.

יעקב אבינו הכניס קדושת בכורתו לכל קניניו

אלא הביאור בזה, שבשליחות זו רצה יעקב אבינו ע"ה להודיע לעשו על עוצם גדולתו ושבגין זה הבכורה ראוייה דווקא לו, ומהי מעלתו, שכן זכה להכניס קדושה גם בתוך קניניו, וכמו שכתוב 'ויהי לי שור וחמור', 'לי דייקא, כדרך שנאמר 'לי וביאורו 'לשמי', שכל קניניו שייכים לקדושתו המיוחדת. ומבאר המשך חכמה, שכל המינים שהזכיר בין הבהמות כולם קדושים בקדושת הבכורה, וזו הוכחה על קדושת יעקב אבינו ע"ה שהשפיע על מקנהו וקניניו, ואם על הקניינים נתפשטה קדושת הבכורה, אם כן ברי הוא שעצם הבכורה בוודאי שייכת דווקא ליעקב אבינו ע"ה, וממילא, יאה הדבר שקיבל הוא את הברכות מאת יצחק אביו. לפיכך לא הזכיר 'גמל' שבו אינה שייכת קדושת הבכורה (ראה שו"ע י"ד ס' טטו ס"ו).

קדושת איש ישראל מתפשטת על קניניו

זו מעלתו של כל איש ישראל, שמיד בפרט רחם בעת לידת בהמה טהורה התקדשה הבהמה בבכורה, ואין צורך לשום פעולה מצד האדם לקדשו, ואילו בהמת עובד כוכבים הוי כבהמת הפקר ואין לה קדושה, כי עצם קדושת ישראל המושפעת מהשם יתברך שאמר 'אני ה' מקדשכם' (ויקרא כ ח) שופע שפע קדושה גם על קנינו ובהמתו. ומטעם זה יכול איש ישראל להקדיש הנברא היותר דק במציאות שהוא

בכח הביטול לקדושת הכהן גם עבדיו ובהמתו מותרים בתרומה

כענין זה כתב השפת אמת (אמור תרס"א-תרס"ב ד"ה בפסוק הא') דברים מאירים לבאר דבר פלא, מדוע האיש הקדוש שבישראל אסור לאכול תרומה, ואילו עבד ובהמת כהן הפשוטים מותרים באכילת תרומה. והביאור כדברים הנזכרים לעיל, שקדושת הכהן מתפשטת לתוך קניניו כמו כל איש יהודי, ולכן קניניו הבטלים אליו לגמרי יש להם קדושת כהן, וילמד מזה לקח לעבודת הבורא שאם גוף האדם בטל לגמרי לנשמתו הטהורה, אזי יוכל להיות ניזון ממאכל הנשמה כמו שהיה בדור המדבר שניזונו מן המן, לחם הנשמה, לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו.

עבודת הרה"ק משינאווא בתיקון נשמות בעת עשיית קידוש

כן הדבר בקדושת הצדיקים יסודי העולם עיני העדה, שגדולה השפעתם על כל הנבראים ובוודאי למסתופפים בצילם והולכים בדרכיהם הישרה. כך מסופר על הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא ע"ה, שבלי שבת קודש היה אצלו התגלות של תיקון נשמות, וייחוד מקום מיוחד בבית המדרש לכל הנשמות שהגיעו לקבל תיקון, ובשעת עשיית הקידוש היו מכריזים הנשמות שבעולם העליון שחיכו שם לתיקון שיהיו בשקט, כי הדברי יחזקאל עושה קידוש.

עד כדי כך, שפעם שבת אצלו הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה זלה"ה, ובאמצע אמירת שלום עליכם ותפילת רבון כל העולמים שכידוע נאמרו בשינאווא בדביקות נפלאה והתלהבות עצומה בשירה וזמרה בקדושה וטהרה, כשאמר התיבות 'אדון כל הנשמות', הבחין הרבי מאוסטרובצה בשגב גודל עבודת הרה"ק משינאווא בתיקון נשמות, אז מרוב התרגשות הפיל עצמו על הארץ, וצעק ובכה בזה הלשון: 'רבינו הקדוש, יעלה בזכרונו גם נשמתו, וכל הנוכחים יצאו מרוב התפעלות, שאם גוף נקי וקדוש וגאון כביר כמוהו בוכה ומתחנן להזכיר גם את נשמתו הטהורה, מה יאמרו הם. כי אכן זו סגולת הצדיק המתקדש בסילודין ומשפיע קדושה לכל קניניו ובכללם אותם הנשמות שיש להם שייכות אליו, שע"י זה זוכים לתיקון בזה ובבא.

הזמן, במועדות ויובל (ר"ה ח:), מה שאין בכח שום נברא בעולם. וזהו כוונת יעקב אבינו באמרו 'תרי"ג מצוות שמרתי' ויהי לי שור וחמור צאן, שקדושתו התפשטה גם על מקנהו וקניניו.

מעלת איש ישראל ששולט גם על בני אדם ולא רק על הבהמות

והמשיך יעקב אבינו לומר שיש ברשותו גם עבד ושפחה, שזה מורה על עוד חלק מעוצם הקדושה של בני ישראל, שלא רק שהם יכולים לקנות בעל חי אלא יש להם גם קנין ושליטה בבני אדם, שהם קונים עבדים ושפחות ושולטים עליהם. מה שאין הדבר כן בעובדי כוכבים, שאין להם קנין זה בזה בגוף האדם, ושולטים אך ורק בגוף הבהמה, שהוא בכלל 'ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חית הארץ' (בראשית ט ב).

כי נפש הגוי שהיא נגד נפש הישראלי בן בכורו של הקדוש ברוך הוא, בערך יחס נפש הבהמי אל המדבר, ולזה סיפר יעקב אבינו ע"ה רום מעלתו שיש תחת רשותו גם 'עבד ושפחה'. ובזה יובן סיום דבריו שאמר 'ואשלחה להגיד לאדוני, מלשון דברים הקשים כגידין, כי מזה יבין ויכיר עוצם קדושתו של יעקב אבינו ע"ה, וכי אליו דוקא שייכת עבודת הבכורה. [וזה לשונו הנפלא: בפסוק 'זכהן כי יקנה נפש קנין כספו' וכו'. וזה דבר פלא כי הקדוש שבישראל לא יאכל בתרומה ועבד כהן ואפי' בהמת כהן אוכלין בתרומה, משום שעבד בטל לגמרי אצל האדון, אוכל בלחמו. וכן הרמז בכל איש ישראל, כי באמת הנשמה באה מלמעלה וניזונית מלחם השמים, ואם כל הגוף בטל אל הנשמה יוכל גם הגוף להיות אוכל בלחם הנשמה, וכן היה באמת בדור המדבר שניזונו מלחם שמים, לחם הנשמה, לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו. וכן הוא בכלל ישראל שהם קנינו של הקדוש ברוך הוא כדכתיב 'עם זו קניתי, מן הדין להיות ניזונים מלחם שמים, ואפילו בהמת כהן אוכלת, ונאמר 'ואתן צאני צאן מרעיתי'. 'זכהן, 'ובת כהן' רומז אל הנשמה, כדאיתא בזוהר הקדוש, וזה הרמז 'ובת כהן כי תהיה לאיש זר', היא מדת הרשעים, שגם הנשמה מתבטלת בהם אל הגוף, 'לא תאכל' וכו', ומדת הצדיקים להיפוך, שהגוף מתבטל אל הנשמה, 'כהן כי יקנה נפש קנין כספו', פירוש על ידי שמשתוקק הצדיק שגם הגוף יהיה בטל אל הנשמה, על ידי זו התשוקה אוכל בלחמה].

עיקר העבודה - פתח כחודו של מחט

אלא אמר על כך רבי יצחק פרחי זלה"ה (בספרו מתוק מדבש פ"א) שממנהגו של הנחש להלך תמיד בין הגדרות מוכח שכל מהותו וכוחו של הנחש היא לפתות את האדם בדברים הנראים קטנים שאינם רק כ'גדר' ולא מגוף העבירה עצמה, ולאחר שנופל האדם לידו מביאו לעבירה גופא ח"ו, וכפי שנהג אצל חוה לפתותה בדבר קטן כן מנהגו עד היום. ובכך נבין מדוע לרשע נדמה היצר כחוט השערה היות ודרכו של היצה"ר הוא הנחש הקדמון לפתות האדם בדבר דק ומשם מביאו לגוף העבירה עצמה, ואילו הצדיקים שמבינים את אומנותו של היצה"ר ש'היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז' (שבת קה:): כבר מראשית מבינים הם את תעלוליו של היצר וע"כ נדמה להם כהר גבוה.

ובשם החידושי הרי"ם זלה"ה מובא (ש"ש"ח ח"ב אות ק"ע) לבאר שכשאדם מתחיל בעבודת השי"ת נותנים לפניו נסיון דק כחוט השערה למנעו מעבודתו, ושמתיחזק וגובר על הנסיון נותנים לפניו עוד חוט השערה של נסיון גדול יותר, וכן לעולם עד שנעשה באמת הר גבוה מכל עבודתו, וזהו 'צדיקים נדמה להם כהר', אך הרשע נשאר אצל חוט השערה הראשונה ואינו גובר עליה כלל ולכן 'רשעים נדמה להם כחוט השערה' כי באמת כן הוא שנשאר חוט השערה ובוכין ואומרין איך לא יכלנו לכבוש את חוט השערה הזה. ובדרך זו ביאר את הכתוב (בראשית לו, ח) 'וַיִּשָׁבַע עֵשָׂו בְּהָר שְׁעִיר' היינו 'הר של שערות' כי מריבוי השערות נעשה הר גדול וכל אחיזתו של עשו הוא במקום בו יוכל להכשיל צדיק ורשע להם נדמה היצר כחוט השערה וכהר גבוה.

הצדיק נזהר במצוה קלה כבחמורה

בדרך העבודה יש לבאר שדרך הצדיקים הוא להיות כל מצוה אפ"י קלה מאד כחמורה בעיניהם ועל כן נזהרים בה ומקיימים אותה בכובד ראש וברצינות וכל נדנדוד עבירה גדול הוא בעיני שכלם עד שנמנעים מלעבור את רצון השי"ת אף בדבר קל שבקלים וזהו 'צדיקים נדמה להם כהר גבוה', אך הרשעים דרכם להקטין כל עבירה כידוע ומזלזלים במצוות כאומרים דבר ריק הוא וזהו 'רשעים נדמה להם כחוט השערה'.

אפרים (ח"ב מאמר רלג) את דברי הגמ' (סוכה נב.) 'צדיקים נדמה להם כהר רשעים נדמה להם כחוט השערה', כי היצה"ר בבואו לפתות האדם לעבירה מציגה בפניו קלה וקטנה כחוט השערה אך לבסוף כשרוצה האדם לשוב בתשובה על חטאו מציגה בפניו כהר גבוה שלא יוכל לה, וצדיקים הרואים את הנוול מיד בתחילה נדמה להם כהר גבוה ובכך נמנעים מלחטוא כיון שמבינים גודל וחומרת העוון ולעת"ל ישמחו על שזכו לכבוש ההר הגבוה הזה.

הרשעים נשמעים בקלות לעצת היצר ועל כך עתידים לבכות לעת"ל

וביסוד דברי הגמ' יש להבין מדוע אכן נדמה יצר הרע לצדיקים כהר ולרשעים כחוט השערה ולא נדמה בפניהם בצורה שווה, ובספר מאור ושמש (פ' דברים עה"פ ה' אלקינו דיבר אלינו) ביאר שכיון שהצדיקים אינם נמנעים מלעשות רצון השי"ת אף כשהיצר מעמיד בפניהם נסיונות גדולים כהר ע"כ לעתיד יראה להם השי"ת את היצר כהר להראות כוחם על מה זכו לגבור בצדקותם, ולהיפך הרשעים אף בנסיונות קלים אינם עומדים מלחטוא בחשבם שהעוון כמוהו כהר וע"כ לעתיד נדמה להם היצר כחוט השערה להראותם את חולשת היצר עליו ניתן היה לגבור ברצון דל ובקלות.

פירוש נוסף יש לומר ע"פ דברי הגמ' באותו עמוד שם הביאו את ענין ההספד על היצה"ר לעתיד לבא (סוכה נב.) 'אתא ההוא סבא תנא ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו', ומכיון שכך יובן מדוע לצדיקים אכן נדמה להם כהר כיון שכפי שיעור התעצמותם בעבודת האל כך יצר הרע גובר כנגדם ומנסה להחטיאם ללכדם ברשתו, בשונה מרשעים המסורים ביד יצרם המחטיאם בנקל ואינו צריך לגבור לעומתם יותר מכחוט השערה.

ונראה לבאר עוד על פי מאמר חז"ל (דב"ר פ"ה) 'שאלו לנחש למה אתה מצוי בין הגדרות אמ"ל שפרצתי גדרו של עולם', ואינו מובן וכי משום שפעם אחת פרץ הנחש גדרו של עולם בימי אדם הראשון לכן יהיה מהלך תמיד בין הגדרות?

וַיִּשָׁבַע עֵשָׂו בְּהָר שְׁעִיר וגו' (לו, ח).

הדרישה מהאדם היא להתאמץ במקצת בעבודת השי"ת ובכך יזכה לפתיחת שערים שלא כערכו

כל יהודי הניצב בראשית דרכו בעבודת השי"ת יודע שהנה נכונה לו דרך ארוכה ורבת משימות כדי להעפיל אל שלימות דרכי העבודה כרצון השי"ת בתפקיד האדם עלי אדמות, אך דא עקא שפעמים רבות גודל וכובד העבודה היא זו שעלולה להרחיק האדם ממילוי תפקידו כראוי, ועל כן יש לאדם העובד את בוראו לדעת שהנה למרות שעבודת השי"ת יגיעתה מרובה וכדי להשיג את שלימות העבודה נדרש מהאדם לעמול בה מדי יום ביומו, מכל מקום מה שמבקש הקב"ה מהאדם הוא בעיקר את תוקף החסידות בתחילתה, וכפי שאמר רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע שכל היהדות תלויה על חוט השערה וכל מה שמבקש הקב"ה הוא רק ההתחלה כחוט השערה והשאר הוא בעזר השי"ת וכמאמר חז"ל (ראה שהש"ר פ"ה ג) 'פתחו לי פתח כפתחו של מחט' וכו'. ובכך יבוארו דברי הגמ' (סוכה נב.) 'לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה', היינו שלעתיד יתגלה שהכל היה תלוי ועומד על כחוט השערה ואילו היו מתאמצים במקצת ומתגברים על היצר היה הקב"ה פותח להם שערי כאולם.

וכיון שעיקר עבודת האדם היא להתאמץ במקצת בראשית דרכו ועבודתו והשאר הוא בעזר השי"ת, ממילא על כך תבוא הטענה לאדם מדוע לא יצר פתח כחודו של מחט כדי לקבל את נועם השי"ת ומצוותיו, ובמסכת יבמות (קכא:): שנינו: 'וסביבו נשערה מאד, מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביבו כחוט השערה'. ופירוש הדברים הם שהשאלה הנשאלת לאדם היא מדוע לא התאמצת ביתר שאת בניצוח היצר לכל הפחות כחוט השערה כי בכך זוכה האדם לפתיחת שערים שלא כערכו ועבודתו.

צדיקים רואים את הנוול וגוברים על היצר

וענין 'כחוט השערה' הוא אבן נדבך במבט הנכון לאדם הסולל את דרכו בעבודת השי"ת בהתגברות היצר וקבלת עול מצוות, וכפי שביאר בספר עוללות

יצא לאור ע"י מכון אור לישירים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישירים
ניצוב ועמוד: שוקי קטר

דברי יחזקאל
בני יששכר
בת עין
אור לשמים
תפארת שלמה
צדקת הצדיק

אוהב ישראל
עבודת ישראל
מאור ושמש
מנחם ציון
יסוד העבודה
זרע קודש

בעל שם טוב
תולדות יעקב יוסף
נועם אלימלך
קדושת לוי
חיים וחסד
יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
· לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com